

Stanislav Geza Milošić: Prigodnik u povodu 50. obljetnice Hrvatskog proljeća u Slavonskom Brodu (1971.-2021.)

Stipić, Ivan; Oraić Tolić, Dubravka; Brešić, Vinko; Ostović, Franjo; Vanić, Dunja

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2021**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:262:846952>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

repository.unisb.hr - The digital repository is a digital collection of works by the University of Slavenski Brod.

STANISLAV GEZA MILOŠIĆ

Prigodnik u povodu 50. obljetnice Hrvatskog proljeća u
Slavonskom Brodu (1971–2021)

Brodski kulturni krug Pannoniae gloria
Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod
Đakovački kulturni krug Accede ad Certisiam
Posavska Hrvatska

IZDAVAČI:

Brodski kulturni krug Pannoniae gloria
Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod
Đakovački kulturni krug Accede ad Certisiam
Posavska Hrvatska

ZA IZDAVAČE:

Ivan Stipić
Ivan Medved
Mirko Ćurić
Dunja Vanić

PRIREDIO:

Ivan Stipić

PRIJELOM I TISAK:

Krešendo, Osijek

Naklada: 100 kom

© BRODSKI KULTURNI KRUG PANNONIAE GLORIA, Slavonski Brod, MATICA HRVATSKA, Ogranak Slavonski Brod, ĐAKOVAČKI KULTURNI KRUG ACCEDE AD CERTISIAM, POSAVSKA HRVATSKA, Slavonski Brod, 2021.

Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pisanog dopuštenja.

ISBN: (Brodski kulturni krug) 978-953-48697-8-9

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001119537.

STANISLAV GEZA MILOŠIĆ

Prigodnik u povodu 50. obljetnice Hrvatskog proljeća u

Slavonskom Brodu (1971–2021)

Priredio

IVAN STIPIĆ

BRODSKI KULTURNI KRUG PANNONIAE GLORIA

Ogranak Matice hrvatske
u Slavonskom Brodu

oblasti kulturni krug

posavska hrvatska
GLAVNIJE JE PROJEKCIJA, REKREACIJA I GOSPODARSTVO PREKO BEOGRADA I PLOVAČKE ŽI DRUŽE

Slavonski Brod, MMXXI.

Ivan Stipić

STANISLAV GEZA MILOŠIĆ, MATICA HRVATSKA I HRVATSKO PROLJEĆE U BRODSKOM POSAVLJU – PEDESET GODINA POSLIJE

Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga jezika bila je kulturni temelj, borba liberalnoga krila Saveza komunista Hrvatske i studentski pokret toga doba bili su politički temelj, a sudbine malih ljudi sudionika Proljeća emocionalni su temelj hrvatske državnosti koja će se ostvariti nakon dvadeset godina.

Dubravka Oraić Tolić

Nakana

Prigodnim zbornikom *Stanislav Geza Milošić: Prigodnik u povodu 50. godišnjice Hrvatskog proljeća u Slavonskom Brodu (1971. – 2021.)* tiskanim 2021. obježavamo jubilarnih¹ pedeset godina od događanja objedinjenih jedinstvenim nazivom *Hrvatsko proljeće*, koja su, od tadašnjih komunističkih vlasti, nasilno ugušena. I doista, Zbornik je otisnut s jubilarnim oprostom prema onima koji oprost trebaju, ali i s namjerom prikaza povijesti represije nad jednim narodom kako bi se generacije koje su stasale u demokratskom društvu upoznale s vremenom ograničavanja političkih prava i osobnih sloboda i kako im se takvo što ne bi ponovilo.

Matica hrvatska i Hrvatsko proljeće – slavonskobrodska priča

Posljedice primijenjene represije dugoročno su se, sve do raspada tadašnje južnoslavenske državne zajednice, negativno odrazile na mnoge pojedince, ali i udruge civilnog društva te kulturne institucije hrvatskog naroda. Neizostav-

¹ Riječ jubilej (kršć. lat. i kasnolat. iubilaeum, od hebr. jōbēl: ovan, /ovnujski/ rog – truba, rog kojim se jubilarna godina najavljuje). U starodrevnom Izraelu svake pedesete godine trubljom se oglašavala „godina opraštanja“. Iz židovske je tradicije običaj slavljenja jubilejske godine prešao i u Katoličku Crkvu (kao spomen na Kristovo utjelovljenje). Za vrijeme „svete godine“ Rim pohode hodočasnici iz različitih zemalja, a papa im daje potpuni, tzv. jubilarni oprost.

no je istaknuti Maticu hrvatsku kojoj je onemogućen bilo kakav oblik daljnijeg rada. Kako se to odrazilo na očuvanje nacionalnog identiteta ponajbolje je vidljivo kroz propagirane ciljeve, svrhu rada te ugled koji je Matica hrvatska uživala u hrvatskom društvu tijekom svoje povijesti djelovanja.

Matica hrvatska (pod nazivom Matica ilirska) utemeljena je 1842. sa svrhom promicanja nacionalnog i kulturnog identiteta hrvatskog naroda. Rad Matice hrvatske, kao središnje kulturne organizacije hrvatskog naroda koja si je kao temeljnu zadaću odredila rad na skrbi o vlastitom jeziku, njegovanju nacionalne književnosti, umjetnosti i znanosti, potpomogli su i mnogi Brođani. U Matičinih početcima, svojim angažmanom u Zagrebu², u kojemu su im povjerene mnoge časne dužnosti (tajnik, predsjednik, potpredsjednik, urednik) istaknuli su se: Andrija Torkvat Brlić, Vjekoslav Klaić, Matija Mesić, Mato Topalović, a kasnije i Antun Babić, Svetozar Rittig, Dragutin Tadijanović, Krešimir Mikolčić, Krešimir Blažević, Dubravka Oraić Tolić i dr.

U Slavonskom Brodu, zalaganjem Franje Dujmovića, osnovan je Pododbor Matice hrvatske 1937., a već 1945. on prestaje s radom. U pomenutom razdoblju ostvario je Pododbor značajne rezultate vidljive kroz organizaciju različitih predavanja, u Zagrebu objavljeni roman Mate Oriškovića *Mejrina krv* te najavu tiska Koprivčevičeve *Povijesti Broda* (nažalost, tisak *Povijesti Broda* nije realiziran zbog različitih okolnosti, a vrijedni doprinos lokalnoj historiografiji vjerojatno je trajno zagubljen).

Dana 30. listopada 1965. u Slavonskom Brodu se na inicijativu Vladimira Rema, a uz podršku Slavka Mirkovića, Valentina Benošića, Stanislava Geza Milošića i Ive Vargaša te blagonaklonost Zdravka Tomca (Socijalistički savez), obnavlja rad Pododbora Matice hrvatske, a isti je okončan zabranom rada odlukom Općinske konferencije Saveza komunista 15. siječnja 1972. Početno razdoblje obnovljenog rada Matice u Brodu uvelike je pridonijelo razvoju lokalne kulture. Organizacija različitih programa, značajna izdavačka produkcija i veliki priljev članstva obećavali su neka nova vremena. No, problematiziranje naziva i položaja hrvatskog jezika³ i uključivanje Matice hrvatske u reformski pokret

² Popis članova Matice hrvatske u Brodu evidentiran je u izvješću MH za 1897., a objavljen je i u pretisku Mirković, S. „Iz ljetopisa MH: Brod i Brođani u Matici hrvatskoj“ *Godišnjak 2000*. br. 1, 1(2001), str. 16-17.

³ Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika, izjava sastavljena 9. III. 1967. u Matici hrvatskoj, koju je potom prihvatila većina hrvatskih kulturnih i znanstvenih ustanova i potpisao veći broj javnih i kulturnih djelatnika. Njome se zahtijeva ravnopravan položaj hrvatskog jezika u jugoslavenskoj federaciji, slobodno oblikovanje hrvatskog jezika u skladu s

*Hrvatsko proljeće*⁴ s ciljem osiguranja većih ekonomskih, kulturnih i političkih prava u okvirima tadašnje savezne države doveli su do zabrane njezina rada.

Prijelomne trenutke u slavonskobrodskim događanjima vezanim uz Hrvatsko proljeće, primjenu represije nad velikim dijelom Matičina članstva te ponašanje pojedinaca tijekom i nakon njegova sloma, iscrpno je opisao (povodom njegove tridesete obljetnice) u Godišnjaku Matice hrvatske Slavonki Brod Slavko Mirković, tajnik tadašnje matičine uprave. Tako Mirković, govoreći o stradavanju matičara (između ostalog) navodi kako su se na popisu komisija za ispitivanje matičinog kontrarevolucionarnog djelovanja od početka 1972. našla imena čak 703 stanovnika slavonskobrodske općine⁵; mnogi matičari prošli su saslušavanja u Komitetu⁶ i „informativne razgovore“ u policiji⁷, a pretresani su im i stanovi⁸; s Općinskog suda istjerani su sudci Ante Klarić i Miroslav Rugle; bez direktorskih pozicija ostali su Josip Krajnović i Pero Katalinić; iz Tužilaštva istjeran je Josip Aladrović, iz Okružnog privrednog suda Josip Raković, a načelničko mjesto u Općini izgubio je Vinko Mirković; bez posla su, iako *nepartijci*, ostali i novinari Slavko Mirković i Stanislav Geza Milošić. Članovi Matice percipirani su i tretirani kao zavjerenici, a u optuživanju prednjačio je Savez boraca:

„U Savezu boraca fabricirane su optužbe za pojedine matičare⁹ i dostavljane Okružnom javnom tužilaštvu u Požegi. Što prema tim boračkim op-

---

hrvatskom tradicijom te puna afirmacija hrvatskog jezika u svim sferama života. Deklaracija je osuđena od komunističkih vlasti, a mnogi njezini potpisnici su sankcionirani. Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 19. 11. 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=14285>.

⁴ Pokret je izvorno nastao u okvirima liberalnog krila Saveza komunista (op. a.)

⁵ Stradali su i mnogi Brođani, zagrebački studenti. Njih devetorica osuđeni su na zatvorske kazne (Mato Augustinović, Ana Bekavac, Zvonko Vrzić, Nikola Cindrić, Antun Čeović, Marija Đaković, Željko Luter, Željko Mičija i Milan Slijepčević), a još devetero ih je kažnjeno prekršajnim kaznama.

⁶ Rukovodeće tijelo komunističkih partija (Općinski komitet)

⁷ M. Poštenjak, S. Mirković, S. G. Milošić, D. Perkoć, I. Đurčević, V. Letinić, J. Aladrović, M. Rugle, P. Katalinić, J. Raković, I. Dikanović, J. Krajnović, V. Bebek, A. Barbić, T. Bartek, A. Balić, I. Marinčić, F. Čurković, S. Asančić, J. Biljan, N. Brlić, J. Čeović, J. Funarić, D. Klasiček, J. Prudeus, M. Vukelić, F. Mitrović, A. Klarić, I. Sivrić i Z. Radoš.

⁸ M. Poštenjaku, V. Letiniću, P. Kataliniću, S. G. Milošiću i S. Mirkoviću.

⁹ Već 11. prosinca predsjedništvo Boračke organizacije osudilo je zbog „grupašenja i nacionalizma“ Peru Katalinića, Filipa Čurkovića, Ivu Dikanovića, Ivicu Đurčevića, Miroslava Ruglea i Josipa Krajnovića

tužnicama nitko nije bio optužen treba zahvaliti Ivanu Kernu, tada okružnom javnom tužitelju, koji ih je vraćao kao neutemeljene.¹⁰

Bilo je poziva i za puno radikalnije postupanje prema matičarima pa tako Maca Milanović, „slavonskobrodska partijska perjanica (...) u ‘žaru bitke’ za partijsku liniju glasno se zapitala: ‘Zašto oni kandelaberi na korzu još uvijek stoje prazni?’“

Nakon svega, mnogi Brođani morali su potražiti egzistenciju izvan Broda (M. Rogle i A. Klarić u Županji, J. Raković i D. Perković u Zagrebu, D. Klasiček u Osijeku, J. Prudeus na Rabu, a S. G. Milošić u emigraciji). I oni koji su otišli i oni koji su ostali, obilježeni i osvjedočeni kao neprijatelji naroda, proživljavali su teške dane (godine), sve do raspada južnoslavenske državne zajednice.

Stanislav Geza Milošić, sinegdoha slavonskobrodske pogroma

Nakladnici Brodski kulturni krug Pannoniae gloria, Matica hrvatska - Ogranak Slavonski Brod, Đakovački kulturni krug Accede ad Certisiam i *Posavska Hrvatska* zajedničkim zalaganjem odlučili su ovu jubilarnu godinu obilježiti tiskanjem zbornika koji prikazuje stvaralaštvo i dosadašnje evociranje na rad autora sonetnog vijenca *Domovina Hrvata*, Stanislava Geze Milošića kao prepoznatljivog simbola stradalnika i političkog emigranta. Gezina „priča“ podijeljena je na pet manjih tematskih cjelina. Nakon uvodnog teksta Đure Vidmarovića u prvoj cjelini predstavljen je dio njegova pjesničkog opusa vezanog uz Slavoniju. U drugom dijelu Geza pjeva svojim gradišćansko-hrvatskim korijenima. Nakon toga, kao zasebna cjelina, dolazi njegov sonetni vijenac *Domovina Hrvata*. Četvrti dio donosi, do sada u Hrvatskoj nigdje objavljeni dio njegovih, u emigraciji nastalih, politički angažiranih književnih i novinarskih priloga. Peti, posljednji dio, čine autorski prilozi o Stanislavu Gezi Milošiću, njegovom radu, političkom angažmanu i životnoj sudbini.

Dokle je to išlo

Pored tekstova posvećenih Stanislavu Gezi Milošiću u zborniku je, kao dodatak, otisnut tekst pod naslovom *Dosje 236435*. Autorica (auto)biografskog teksta je Brođanka, prva žena na mjestu potpredsjednice Matice hrvatske i

¹⁰ Mirković, S. „Brodsko matica i matičari u hrvatskom proljeću“ *Godišnjak 2000.*, br. 1, 1(2001), str. 42.

akademkinja Dubravka Oraić Tolić. Nakana priređivača je zapisom akademkinje Tolić prigodno prikazati stradavanje i politički progon Brođana u Zagrebu. Tekst *Dosje 236435* ilustrativno, kroz prikaz njegovih praksi, na ponajbolji način daje uvid u stanje (ne)slobode totalitarnog komunističkog sustava bivše državne tvorevine.

Čemu Prigodnik

Očuvanje identiteta hrvatskog naroda nije zamislivo bez kontinuiranog rada na zaštiti kulture kao temeljne sastavnice svakog identiteta i jezika kao „kuće bitka“. O dosadašnjem radu slavonskobrodskog ogranka Matice hrvatske ponajbolje svjedoče njegova postignuća koja su najvidljivija kroz prikaz njegove publicističke djelatnosti. U skladu s istim, kao drugi prilog u dodatku čitatelj će pronaći Bibliografiju izdanja Matice hrvatske, Ogranak Slavonski Brod. Bibliografija donosi popis dosadašnjih nastojanja i rada Matice hrvatske na prezentaciji i popularizaciji lokalne i nacionalne kulture. Ona svojim današnjim članovima treba dati smjer: kamo i kako dalje, odnosno: što je dobro, što je manje dobro i što treba popraviti.

Nakladnici Brodski kulturni krug *Pannoniae gloria*, Matica hrvatska - Ogranak Slavonski Brod, Đakovački kulturni krug *Accede ad Certisiam* i *Posavska Hrvatska* ovim Prigodnikom evociraju sjećanja na Stanislava Gezu Milošića, na Hrvatsko proljeće i težak položaj hrvatskog naroda u komunističkoj Jugoslaviji, zajednički obilježavajući pedesetu obljetnicu Hrvatskog proljeća i tiska sonetnog vijenca *Domovina Hrvata* te četrdesetu obljetnicu smrti njegova autora.

Đuro Vidmarović

GEZA MILOŠIĆ U VREMENU I PROSTORU

Povodom četrdesete obljetnice smrti

Stanislav Geza Milošić osebujna je književna, novinarska i politička osobnost. Rođen je u Kraljevini Jugoslaviji pored Zagreba u selu Sveta Klara 1926., od oca gradišćanskog Hrvata i majke slavonske Šokice. Ova zanimljiva regionalna kombinacija na neki je način odredila njegov temperament, ali i životnu putanju. Vrlo rano iskazao je dar za pisanje pjesama, da bi najveći dio svoga intelektualnog života posvetio novinarstvu. U njemu kao da su živjele tri osobe. Stoga je Geza Milošić jedna od najneobičnijih ličnosti hrvatske emigracije, ali i hrvatskog domoljublja. Slavu je stekao kao hrvatski proljećar objavivši sonetni vijenac pod naslovom „Domovina Hrvata“ u izdanju Nakladnog zavoda Matice hrvatske i sa sjajnim predgovorom Vlatka Pavletića, kasnijeg akademika HAZU. Pisac ovih redaka dobro se sjeća ove knjižice s fotografijom kralja Tomislava na naslovnici. Nažalost, slava o kojoj sam govorio trajala je vrlo kratko. Svi mi, rodoljubi i matičari, trudili smo se posjedovati ovu knjižicu i čitali smo ju s velikim oduševljenjem. U pomalo arhaičnoj formi sonetnog vijenca koristeći vrlo gibljiv hrvatski jedanaesterac Milošić je uspješno savladao jednu od najtežih književnih formi – upravo sonetni vijenac. Cijela je ova poema apoteoza Domovini Hrvatskoj i u kontekstu toga vremena ona je sjajan reprezentant nadahnuća i stremljenja mlade hrvatske inteligencije i političke elite koja se polagano usmjeravala prema suverenizmu. Činila je to bojažljivo i postupno, jer je moć jednopartijskog komunističkog sustava bila velika. Geza Milošić je vrlo hrabro progovorio o proskribiranom domoljublju. Do tada se na ovakav način moglo pisati samo o Titu, partiji i bratstvu – jedinstvu itd. Naš je pjesnik odjednom pokazao i snagu poetskog izraza prožetog rodoljubljem. Na određen način njegovo se djelo nastavlja na književni rad Zlatka Tomičića koji je otvorio vrata suverenističkoj, starčevićanskoj ideji slobodne Hrvatske, svojim „Hrvatskim književnim listom“.

Nakon zloglasne sjednice CK KPJ u Karadorđevu Hrvatsko proljeće je slomljeno, a Geza Milošić je osjetio kako slijede teška vremena za sve proljećare i matičare, kako su ih tada nazivali. Odlučio se na emigraciju. Najprije u Austri-

ju, a zatim u tadašnju Zapadnu Njemačku. Iza sebe je imao bogati novinarski i književni rad.

Bilo bi korisno istražiti zbog čega se nije uspio skrasiti u Austriji, odnosno Gradišću, jer je ondje imao mnogo rodbine u selu Bandolu. Jednu od svojih uspješnih pjesama posvetio je Gradišću i Nikola Benčić je to verificirao u djelu „Književnost gradišćanskih Hrvata od 1921. do danas“, Sekcija Društva hrvatskih književnika i Hrvatskog centra P.E.N-a za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljeništvu, Zagreb, 2000. (2. proš. izd.), Znanstveni institut Gradišćanskih Hrvatov, 2010. Možemo pretpostaviti kako je bila riječ o ideološkim razlozima. Naime, u to vrijeme gradišćanski Hrvati su se već odlučili standardizirati svoj vlastiti književni jezik na temelju triju narječja kojima se služe, s prevagom čakavskih govora. Temelj je toga bio pjesnički rad velikog književnika i preporoditelja Mate Meršića Miloradića. U vrijeme kada je Milošić došao u Austriju na sceni su Augustin Blazović, Pavao Horvat, Rudolf Klaudus, Alfons Kornfeind i dr. vodeći intelektualci toga vremena. Razmišljajući o razlozima Milošićevog napuštanja Austrije nismo mogli doći do drugih razloga. On je bio duboko prožet idejom hrvatskog nacionalnog preporoda, ali i osamostaljenja hrvatskoga jezika od čeličnog zagrljaja sa srpskim jezikom, tako da prihvaćanje još jednog hrvatskog književnog standarda, pa makar i regionalnog, očito nije dolazilo u obzir. Drugi sam razlog naveo, naravno hipotetski, ideološko neslaganje s vodećim hrvatskim muževima u Gradišću. Naime, ondje su prevladavali tzv. „črni“, odnosno stranka kršćanske demokracije, narodnjaci, a Geza Milošić je bio socijalist. I sada dolazimo do situacije koja djeluje paradoksalno premda to nije, ali ju treba objasniti. Naime, iz doba Titove Jugoslavije nasljeđujemo automatsko vezivanje hrvatskoga rodoljublja s nečim desnim, odnosno s tzv. hrvatskim nacionalizmom kao reakcionarnom političkom problematikom.

Geza Milošić pokazuje svojim djelom kako je moguće biti ljevičar i hrvatski nacionalist. I danas se zaboravlja da je Ante Starčević u svoje vrijeme smatran ljevičarem i sjedio je u Saboru u klubu zastupnika s lijeve strane koja je bila predviđena za tzv. ljevicu.

Naš se pjesnik iz Austrije preselio u Zapadnu Njemačku i priključio hrvatskoj političkoj emigraciji, ali onoj lijeve orijentacije. O tom krilu naše emigracije još uvijek malo znademo. Ovo područje potrebno je arhivski istražiti. Geza Milošić je surađivao u novinama „Hrvatska pravda“ i „Socijalistička Hrvatska“, a novine „Hrvatska politika“ je osobno uređivao. Bilo bi korisno predstaviti sve tekstove koje je on napisao ili ih je objavio kao urednik.

Nažalost, život u emigraciji ugrozio je Gezino zdravlje. Po tome nas podsjećá na nekoliko hrvatskih književnika i novinara, političkih emigranata, koji su vrlo teško podnosili život u emigraciji, npr. Viktora Vidu i Vjenceslava Čížeka.

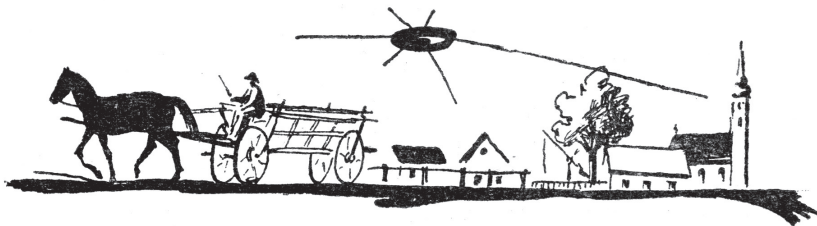
Milošić je nakon deset godina emigrantskog života osjetio kako mu zdravlje kreće nizbrdo i, usuđujem se pretpostaviti, odlučio je umrijeti u Domovini. Godine 1980. vraća se u Slavonski Brod teško bolestan. Trebalo bi istražiti u arhivima tadašnje UDBE zbog čega nije bio uhićen, niti saslušan. Vjerojatno je bolest tome pridonijela. Godinu dana nakon povratka Geza Milošić je umro i sahranjen je u Slavonskome Brodu. Umro je gotovo zaboravljen, jer kao nacionalist nije mogao biti prisutan u javnome životu, a to se odnosilo i na njegov književni rad. Tek nakon demokratskih promjena slavonskobrodski književnici upozorili su na Gezin književni, novinarski i nacionalno-preporoditeljski rad.

Pisac ovih redaka pozdravlja objavljivanje ovoga Prigodnika, jer se time odužujemo hrvatskom rodoljubu i stradalniku Gezi Milošiću, ali ujedno i vraćamo njegovo književno djelo u našu baštinu. Slobodno možemo kazati kako je riječ o svojevrsnom ubaštinjavanju.

Prof. Vinko Brešić je vrlo ispravno naglasio kako Milošićev rad i književno stvaralaštvo moramo promatrati u vremenskom kontekstu. Pisac ovih redaka s time se slaže uz napomenu da je ovdje riječ i o ubaštinjavanju, ali i o činjenici da je Milošićeva „Domovina Hrvata“ ostala svježá i aktualna do danas, a poglavito tijekom Domovinskog rata. To je znak kako iz vremenskog konteksta mogu proizaći djela koja taj kontekst nadživljuju ili preživljuju, odnosno postaju dio naše recentne književne baštine. Nadam se kako će se to dogoditi i s navedenom „Domovina Hrvata“, ali i s predgovorom akademika Pavletića.

Nakon Milošića još su neki hrvatski književnici njegovali formu sonetnog vijenca tako da je njegov napor dio kontinuiteta koji traje do danas.

SLAVONIJI

Susret s topolama

Evo me opet kraj draga praga,
Kraj mojih bijelih topola tri;
U tijelu kipi čudesna snaga,
A srce kuca: mri, tugo, mri!

Ko davno prije sve na me čeka:
Uz kuću malu topole tri.
Žubori rijeka. Večer je meka.
Zrikavac zriče: zri grožđe zri...

„Kud si se smeo, kuda li djeo?!“
Čudom se čude topole tri.
„A tu, pod nama, diki se kleo,
Pa zašto ljubav odjednom skri?“

Ostani ovdje! Mladost ne gubi!“
Šume mi blago sestrice tri.
„Najljepše mlada šokica ljubi
Kad slatko vino i krvca vri!“

(Iz ciklusa „Povratak“)

Milošić, Stanislav Geza. „Srebro srebra: Lirski Omen poetam“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1970., str. 106.

U dudiku

Kolo, kolo – široko, šareno,
U tom kolu moga dike eno;
Eno dike, tamburicu svira,
Svaka žica u srce me dira!

Dođi, janje – čeka milovanje,
U dudiku, gdje je gusto granje,
Gusto granje i zelena trava,
A nad travom komad neba plava...

Milošić, Stanislav Geza. „Raspjevana Slavonija“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 97.

POVRATAK SLAVONIJI

Stihovi: S. G. MILOŠIĆ

Glazba: JOSIP DEČI

Andante (Pastorale)

1. TACET
2. AD LIB. (POTIHO) O, Slavonijo-zemlja plemenita!

rit... a tempo rit... a tempo

Allegro ma non troppo (quasi parlando)

1. Sad vlak me no- si blis- ta- voj
2. A bi- jah put- nik da- le- kih

ro- si si sla- von- skom kra- ju i
stra- na u na- di da- ću

za- gr- lja- ju vra- ćam se
ot- kri- ti sre- ću, al zem- lja

(C) COPYRIGHT 1971 by »AKORDI« — SAVEZ UDRUŽENJA MUZIČARA HRVATSKE — Zagreb, YUGOSLAVIA

cantando

Cm

svo- mu lju- blje- nom do- mu
tu- da sa- mo je ra- na

Poco meno

Cm⁷ C Fm⁷ D7-9 G

hr- vat- skoj ri- je- či što ra- ne_ lije- ši.
skri- ve- no tr- nje u lije- pam- cvje- ću.

Moderato con anima

pp

O, Sla- vo- ni- jo, o,

G⁷ C G¹¹ G⁷

dra- ge_ ku- će, zar da nas_ su- ze

Quasi rubato

G⁷ C Cm f

za- u- vijek_ dije- le?! Jer Sla- vo-

Cm Ab Cm

ni- je u svije- tu ni- je. Ni

Ab Cm Fm⁷

to- plih_ gru- di, ni nje- nih_

Cm G
lju- di.

Allegretto

G7
mf
I nigdje tak- ve le- pi- nje vru- će, ...

G7 3
mi- ri- sa du- nja, dje-vojke bijele. I nigdje tak- ve

G7 3
poco a poco rit...
hr- vatske ku- će, za ko- ju sr- ce za- u- vi- jek tu- će.

1.

p a tempo rit...

p a tempo rit...

Cm
ritardando

Moja Anka

Svakog danka, od ranog uranka,
Mislim gdje je moja slatka Anka;
U srcu mi leži bez prestanka,
Tako nježna, hitronoga, tanka...
Što li prave njene kose plave,
Da bekrije gledaju u trave,
Da i lole prigrabaju glave,
Da se zlate mutne vode Save?!
Nema sreće od ljubavi veće,
Još kad cvate zajedno ko cvijeće;
Nek' ju prose, neka pred njom kleče,
Što zapisa otet mi ju neće!

Milošić, Stanislav Geza. „Raspjevana Slavonija“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 99.

Bablje ljeto

Putuju niti babljeg ljeta,
Sunce ih zlatnim prahom rosi;
To rana jesen poljem šeta
I zastaje u mojoj kosi...

Kroz trave pline plaha trčka;
Nad kukuruzom drhti jara.
Odněkud sjetna pjesma cvrčka –
Ko uspomena trepti stara.

I misli me u prošlost nose,
U dane kojih nema više.
Nad likom jedne zlatokose –
Sa sve je tiho... Zemlja diše.

Milošić, Stanislav Geza. Svjedok Bezimene: lirske retrospektive i poeme. Slavonski Brod: Mala biblioteka „Posavskih tokova“, 1970., str. [11.]

Stanište srca

Volim tu čudesnu zemlju i njene priproste ljude,
Koje vječito brinu tuča i poreznici;
Volim talasava žita, u zoru, kad zarude –
Kao na jednoj staroj, bakinoj razglednici...

Volim te mirise štale, noću, dok spavam u sijenu,
A dolje preživlju krave i gojni konji se grizu.
Volim tu jedru, vedru, običnu slavonsku ženu,
Kada rasplete kose, kad mi je sasvim blizu...

Volim, u praskozorje, Garova povuć' za uši,
Da onda, uvrijeđen laje – dok ima snage i glasa;
Volim kukuruzne žgance, u mlijeku koje se puši,
I starog mačka kraj peći, plebejca od trideset rasa.

Volim i važnoga pijetla, bekriju, mnogoženca,
Koji je uvijek spreman u najteže megdane ući;
Volim, u predvečerje, čim staro zvono zabrenca,
Na kapiji čekati ovce, kad s utvaja dolaze kući...

Volim... ah, volim sa sebe skinuti tijesnu kravatu,
Otreći lažne manire i karnevale u fraku,
Pa opet u pohode poći onom rasklasalom zlatu,
Gdje otkriješ stanište srca u jednom crvenom maku...

Milošić, Stanislav Geza. Svjedok Bezimene: lirske retrospektive i poeme. Slavonski Brod : Mala biblioteka „Posavskih tokova“, 1970., str. [7.]

ELEGIJA

Glazba: Branko Rakijaš

Stihovi: Stanislav G. Milošić

Allegretto

Hej, prija - ne, tjeraj konje vra - ne,
 al' ne prođi birti - je i sna - še; tu sam mlade
 po - si - ja - o da - ne, sve uz čaše, flaše i paj - da -
 - še. - še. I - mao sam nekoć jednu dra - gu
 kosa žutih i o - či - ju pla - vih, jednu dragu,
 kao cjelov bla - gu i - mao sam, pa je za - bo -
 - ra - vih. - vih.

Largo

Ponijele me ceste ovog svijeta i dalji - ne

© Copyright 1970 by JEM-»JUGOTON«-Zagreb, Yugoslavia

Štampanie i distribucija: SAVEZ UDRUŽENJA MUZIČARA HRVATSKE ZAGREB Opatička 16/1.

TEM-101/70

i bespuća mnoga, a-li i-pak o-natopla sje-ta,
 kadkad vrati sne života mo-ga; slike davne Slavoni-je
 rav-ne, miris mlijeka, tala-sala žita, gorde šume
 i li-vade trav-ne, kreket žaba iz bosutskog ri-ta.
Tempo I
 Hej, prija-ne, tjeraj konje vra-ne,
 al' ne pređi birtije i sna-še; tu sam mlade
 posi-ja-o da-ne, sve uz ča-še, flaše i paj-
 da-še. Tu sam mlade posi-ja-o da-ne,
 sve uz ča-še, flaše i paj-da-še.

Svatovanje

Rekla mi je moja nana,
Da ne čekam bijelih grana,
Već s jeseni da su meni
Svatovanju pripremljeni!

Žuri, diko, pa me prosi,
Zar da drugi tvoje kosi?
Zar da drugi zove svojim,
Što se uvijek zvalo tvojim?!

Milošić, Stanislav Geza. „Raspjevana Slavonija“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 99.

Oči dike

Čekala sam svoga lolu, kradom,
U šljiviku, da ne vidi nana;
Čekala ga i srcem i nadom,
Ispod gustih, povijenih grana...

A kad mi je prvi cjelov dao,
Svud okolo drhtale su trave,
I mjesec mu oči obasjavo,
One oči – kao šljive plave...

Ah, te zjene – modro zavoljene,
I sinoć su mojim nebom sjale;
Znam da mnoge gledale su žene,
Da su moga srca otrovale...

Al' vjerujem, jer tako je pravo,
Da će moje posrećiti dane,
Jer sve što je garavo i plavo –
To je blisko, ko šljive i grane...

Milošić, Stanislav Geza. „Raspjevana Slavonija“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 99.

Lijepa Kata

Pršti zemlja pod vilenim hatom...
Pred vajatom stojim s lijepom Katom;
Rujna zora dariva ju zlatom,
A dukati zveckaju pod vratom...

Tri sam dana stezao kolana,
Šibala me i kiša i grana –
Al' stigo bih i Kulina-bana,
Da dojezdim do njezinog stana!

Nema zlata – kao što je Kata!
Kraj vajata umirit ću hata,
Jer biserje s njenog bijelog vrata
Za bećara najdraža je plata!

Milošić, Stanislav Geza. „Raspjevana Slavonija“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 9

Žito zrije

S rodnih njiva dragog sela
Žito stasa, zlati gruda;
Oko mene sanja bijela
Razigrala odasvuda!

Ko i prije raste, zrije
Plodno klasje. I mak cvjeta...
Samo nije najmilije
Da mi žudnje rukoveta!

Milošić, Stanislav Geza. „Raspjevana Slavonija“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 97.

Vjenčanje, Ana Slijepčević i Stanislav Giza Milošić ispred općinske vijećnice u Slavskom Brodu u studenome 1968. Ana, Geza i njihovi kumovi Jasenka Rem, Nikola Jurić i Vladimir Rem

Tajno pismo

Dođi, diko, ispod bijelih breza,
Al' da otom čak ni mjesec ne zna,
Već se kradi preko one staze,
Gdje se trave tajno s cvijećem maze.

Ja ću doći, i čekati dugo,
Kad se ljubi i ne možeš drugo!
Usne lude za berbe se nude –
Tebe žude, pa bilo što bude!

Milošić, Stanislav Geza. „Raspjevana Slavonija“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 97.

Slavonska ruža

Kad joj prideš – trepti, drhće.
U poljubcu sva je dana;
Kada grli – grli čvršće
Od svih vriježa i bršljana!

A kad ljubi – ljubi trajno,
Tek smrt će joj na put stati;
Bilo javno, bilo tajno,
Bila sretna, il' da pati!

Vedra, jedra, toplog njedra,
Cijela bijela i vesela;
Razigrana kao granje,
Nasmijana poput sanje;

Čila, mila kao vila,
Vrelog tijela, hitrog djela –
Nebo pruža, oči pije
Divna ruža Slavonije!

Milošić, Stanislav Geza. „Raspjevana Slavonija“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 98.

Na logu pjesme

Da li poznaš zemlju, gdje se znoj seljaka
Raskala u zlato, poljupce i snove?
Ime joj je slatko; sa žulja težaka
Pročitat ćeš da se Slavonijom zove...

U tom toplom kraju, gdje se toplo voli,
Ni sto ljutih rana tijelu teško nije,
Jer kad srce pjeva – i bol manje boli,
A tu pjesma klije, tu se s pjesmom mrije...

Milošić, Stanislav Geza. „Raspjevana Slavonija“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 97.

Hej, birtašu

Voljela me, ne da nije,
Ona mene – ja birtije!
A te priče konac zna se –
Moja mila udala se...

Pa sad Ruža ima muža,
Njemu bajne usne pruža,
Al' još na me pogledava,
Kan'da vražić u njoj spava!

Zbog ljubavi ove naše,
Svi birtaši paze čaše,
Jer što stignem – to razbijem,
Mjesto vina tugu pijem!

Hej da mogu vratit luče,
Ne bih mako s praga kuće!
Al' nje nema. Prazni dani,
Pa sam stalno u kafani!

Ded', birtašu, novu čašu
Mom pajdašu – tamburašu,
Neka pršte nemilice,
Tanke žice tamburice,

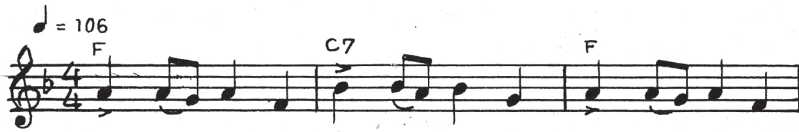
Nek' zapara pjesma stara
Tužno srce u bečara,
Nek' se sjeti Ruža mila
Da je nekad moja bila!

Milošić, Stanislav Geza. „Raspjevana Slavonija“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 98.

HEJ BIRTAŠU

Stihovi: S. G. MILOŠIĆ

Glazba: ZDENKO RUNJIĆ

1. U mom se-lu je-dno la-ne, ko pu-po-ljak
2. Pro-da-ću ti svo i-ma-nje, u bir-ti-ji

s ro-sne gra-ne u-sne tre-šnje, bi-ser zu-bi,
kle-ti ja-nje; ma-lo kle-ti, lju-bit ja-će,

pa-met gu-bi, tko je lju-bi. Kraj ku-će joj
svi-raj ba-ja, sr-ce pla-će! Jer bez nje je

o-bi-la-zim, za-lud zo-vem da je ma-zim,
pu-sto se-lo, pra-zno ko-lo, tu-žno pre-lo!

znam i o-na me-ne vo-li, al' pr-ko-si
A gdje do-đe tu sve di-še, mo-je sr-ce

♩ = 140

c7 *F* *c7*

svo - mu lo - li. Hej, birta - šu, no - vu ča - šu
 po - naj - vi - še. Nek za - pa - ra pje - sma sta - ra,

F *Bb* *F* *c7*

me - ni i mom tam - bu - ra - šu. Ne - ka pr - šte
 tu - žno sr - ce u be - ča - ra! Hej, bir - ta - šu,

F *c7* 1. *F* *c7*

ne - mi - lj - ce, tan - ke ži - ce tam - bu - ri - ce.
 no - vu ča - šu!

♩ = 106

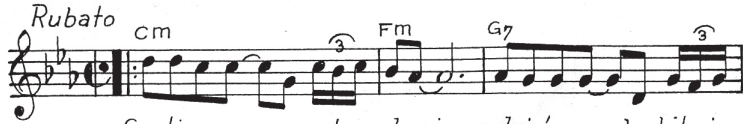
2. *Fm* *G7/9b* *C*

Me - ni i mom tam - bu - ra - šu!

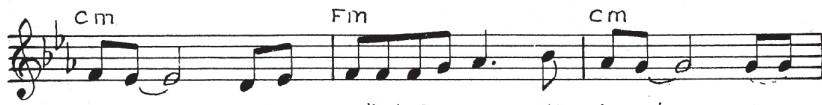
SUSRET

Glazba: Ivo Robić

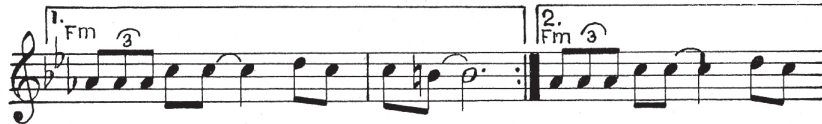
Stihovi: Stanislav G. Milošić

Sreli smo se, a srebru kosi podsjećá nas da bilo je
Ti mi kažeš da bila si sretna, al' se rado sjetiš onih

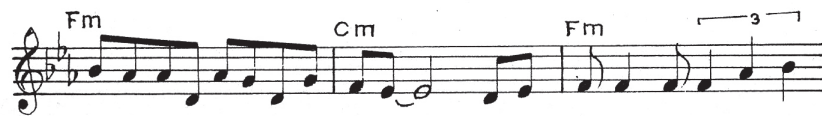
davno o- no naše kad smo ra- si bo- si i
da- na, kad je život bi- o gra- na cvjetna drhtaj

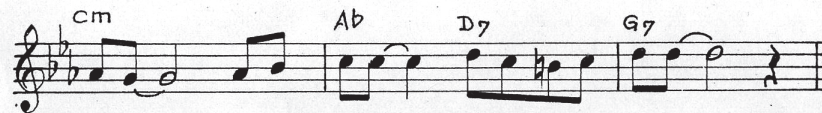
voljeli tiho jedno- stavno. trave i dan jorgo-

vana. Zbunjeni smo, sanjamo sto- ječki,

ti se igraš lancem oko vrata. O, i ja bih, da mogu po-

prečki, natrag sreći naše- ga va- ja- ta.

© Copyright 1970 by JEM-»JUGOION«-Zagreb, Yugoslavia

Štampanje i distribucija: SAVEZ UDRUŽENJA MUZIČARA HRVATSKE ZAGREB Opatička 16/1

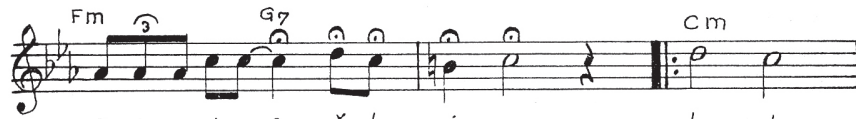
JEM - 120/70

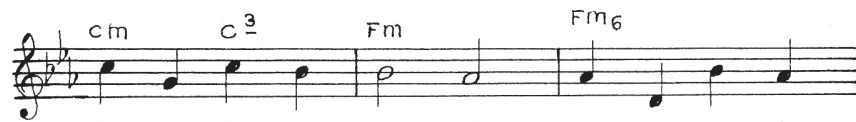
Da još jednom prokerim se se - lom, s' glavom punom ljubavi i

vina, da ti dođem s cigankom ka - pelom i

podvrisnem ispod žalu - zi - na. La la

la la la la la la la la la la

la la la la la la la la

la la la la. la la la la.

ZAGREB EXPRESS

Turistička agencija
Zagreb, Bogovićeva 1 b, tel. 32-764

Kirbaj snova

I.

Kirbaj. Šatri. Šareni vrtuljak.
U „pjetlice“ zasvirali dečki.
A nas dvoje našli neki kutak
Pa zbunjeni sanjamo stoječki...

Ti mi kažeš da si ipak sretna,
Al' se sjetiš onih davnih dana –
Kad je život bio grana cvjetna,
Drhtaj trava i dah jorgovana.

Ne pitam Te gdje se smiješak skrio,
Ne pitam Te, jer odavno znadem:
Za mene je na usnama bio,
A ne mogu natrag da ga dadem...

II.

O, kako su žita opet žuta,
Kako žuta – kao sag od zlata,
Ili ona kosa razasuta
U đerdane oko bijela vrata.

Milujem ih i očima rosim,
Žita moja, klasje dobrih nada,
Pa zaželim: mjesto njih da kosim
Sve nemire i sve laži grada;

Da se vratim s ciganskom kapelom
Pod prozore gdje me netko čeka;
Šaruljici, telencetu njenom,
Toplom jutru s toplom čašom mlijeka...

III.

„Ogledalce, iskreno mi kaži
Otkud bore? Što je kosa rijetka?“

„Da se više ne zanosiš s laži
I da prošlom nema ispočetka!“

„Ogledalce, ali ja bih htio
U pohode dikinu vajatu...“
„Ti bi htio, ali gdje si bio
Kad je drugi prišao tvom zlatu?!“

„Ogledalce, još mi šapni samo
Zašto me je prevarilo vrijeme?“
„To je zato, jer si sijo tamo
Otkud vjetar raznosio sjeme...“

(Iz ciklusa „Šokačke elegije“)

Milošić, Stanislav Geza. „Kirbaj snova“, Slavonski narodni kalendar, Matica hrvatska, Ogranak, Slavonski Brod, 1967., str. 55-56.

Jednostavna ljubav

Sreli smo se. A srebro u kosi
Podsjeća nas da je bilo davno
Ono naše, kad smo rasli bosí,
I voljeli tiho, jednostavno.

Ti mi kažeš da si ipak sretna,
Al' se rado sjetiš onih dana
Kad je život bio grana cvjetna,
Drhtaj trava i dah jorgovana.

Zbunjeni smo. Sanjamo stoječki.
Ti se igraš lancem oko vrata.
O, i ja bih da mogu, poprečki,
Natrag sreći našega vajata.

Da još jednom pokerim se selom,
S glavom punom rakije i vina.
Da ti dođem s ciganskom kapelom
I podvrisnem ispred žaluzina.

Sve je prošlo... Sa srebrom u kosi
Sreli smo se. A bilo je davno
Ono naše, kad smo rasli bosí
I voljeli tiho, jednostavno.

Milošić, Stanislav Geza. „Srebro srebra: Lirski Omen poetam“, Slavonski narodni kalendar, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1970., str. 108. ; Svjedok Bezimene: lirske retrospektive i poeme. Slavonski Brod: Mala biblioteka „Posavskih tokova“, 1970., str. 13.

Imam dragu¹¹

Imam dragu, plete kose žute,
dva joj oka – dva momačka jada;
da li znadu, da li oči slute,
da je ona mome srcu nada?!
Bar da mogu ukrast nebo plavo,
ja bih nebu oduzeo boje,
pa bih gledao, pa bih reko pravo –
jesu l' plavljene oči dike moje.

Ej, oči dike,
oči dike plavom nebu slike,
kad se jave i noći su plave!

I sinoć je bila na sokaku,
s drugim momkom na tajnom divanu,
pa sam tužan slomio u mraku
s jorgovana osušenu granu...
Jer ja uvijek samo mislim na te,
za me nema ni sijela in prela,
tvoje boje drugom stazu zlate,
a meni si, meni si se klela...

Joj, tugo, drugo,
tugo, drugo, koliko ćeš dugo?
Srce boli, samo tebe voli!

Donesi mi, krčmarice mlada,
rujna vina – do tri litre cijele,
da mi duša ne klone od jada
ko jesenske ove ruže bijele.

---

¹¹ U kompoziciji Julija Njikoša pjesma je odnijela sve nagrade na priredbi „Pjesma moga kraja“ u okviru manifestacije „Vinkovačke jeseni“

Prvu litru zove tuga stara,
drugu dižem rastanku od sreće,
treću pit ću za onog bečara,
zbog kog' dika zavoljet me neće...

Ej, lolo mila,
bit ćeš moja kao što si bila;
moja biti, il' me zemlja kriti!

Osamljeni svirač: lirika sedmorice, Matica hrvatska u zajednici s Odborima Matice hrvatske iz Slavenskog Broda, Slavonske Požege i dr., Umag, 1970., str. 41. – 50.

Tužaljka za brijestovima

I

Pitoma, ravna, peludotravna,
Sva žitorodna i kruhoplodna,
    Ko rijeka meka,
    Topla od mlijeka;
Mirisna vinom i ružmarinom –
    Sa rođovanja
    I godovanja,
    Od mladovanja
    I radovanja;
    Puna salaša i čuturaša,
Vriske pajdaša i jedrih snaša...
    Hej, seko Savo,
    I nebo plavo
Pod kojim rode niz vode brode
    I brazde plode
    Sjeme slobode –
Za zrenja, vrenja, nepokorenja,
    Kroz pokoljenja
    I snoviđenja...
    Hej, Savo, vodo,
    Odo, Slobodo!

II

Srce Te čita s krvavih žita:
Oganj i plamen – dušmanu kamen!
    Mač Tomislava,
    Hrvatska slava,
Kolijevka bune i žarke munje,
Stanište lune u zrenju gunje...

III

Nek prsnu žice
Sa tamburice,
A ti, birtašu,
Još jednu čašu
Mom tamburašu – za onu našu:
„Aj, dođi diko,
Aj, dođi priko,
Srce mi kuca,
Oplećak puca...“

IV

Da li su sjene besmrtne Tene
Te bijele žene
Od sna i pjene?

V

Koga još ima na utvajima?
U srcu plima,
U kosi zima...

VI

Od brijesta stara, tri su ormara,
Pa mu u tuzi – pauci družu...
(Noću pucketa
Kad gnijezda sreća).

VII

...I teče Sava
Još uvijek plava.
A šuma miri,
Krckaju žiri;
Poneka srna skoči iz grma.
Ćurlik fazana u smiraj dana...
Djedova lula

I lavendula.
Sred polumraka gleda me baka
(Trepti joj slika
S molitvenika),
I dobra mati opet se vrati
(Oči joj brižne
I nedostižne)...
U sanducima – svatovi grinja;
Memla u njima... Sjeta praminja...
Nad zlatom dinja
Kiša rominja.

VIII

Na stanicama još polutama.
Brišu se suze
Rukavom bluze –
Koga to opet daljina uze?!
Tko željom propet gleda za prugom,
Na putu dugom – da bude slugom?

IX

Zaspale ptice i podoknice...
Zar kukuruzi
Zriju u tuzi?
Zar bećar drijema
(Ili ga nema)?!
Pa noći štedre za cure jedre,
Jer iz šljivika ne stiže dika,
A krvca vrela
Raspinje tijela...
Hej, gdje si, lane, sve ove dane?!
Il' jednom dođi, il' me se prođi!
Jer želja pusta
Pala na usta,
Joj, tugo, drugo – koliko dugo?

X

Prijane – gucni, i bičem pucni,
Al' konje stavi
Gdje lan se plavi,
Jer oči mile plave su bile –
Za bekrijanja i milovanja,
Za naših sanja
Kraj jorgovana...
A sada kose sjedine nose,
I tiha sjeta u srcu šeta –
Zbog mijena svijeta i ludih ljeta!
Al' puno žara,
Kuca ko prije
Srce bečara
I Slavonije...
Ma, takve zemlje u svijetu nije...
Birtašu! Čašu! Pa da se pije!

Milošić, Stanislav Geza. Svjedok Bezimene: lirske retrospektive i poeme. Slavonski Brod: Mala biblioteka „Posavskih tokova“, 1970., str. [26-28.]

GRADIŠTU

Gradištu u pohode

I.

... I stižem tako, s putničkim štapom
Pred drage „hiže“ oćevog mjesta,
Ognji me slapom sunce za kapom,
A noge trudne s bezbrojnih cesta.
Gradište milo! Oći se mute,
(Dok duga blista za ljetne kiše)...
Kućice bijele u ćudu šute.
O, burno srce – postani tiše!

II.

U starom Vršću mrmore krošnjje.
I dišu trave. Livade rodne.
Ruke su pune skitnićke prošnje –
Za ovim zvonom, što javlja podne...
Prate me djeca. Sva plavokosa,
Rumena, tiha i bosonoga;
Ponekom visi „svjećica“ s nosa,
Pa zbog njih mislim na malog Boga...

III.

Tko li mi ono na pozdrav maše,
Stric Milan, možda, Julo il' Geza?
Da l' otac vraća blago sa paše,
Il' su to sjenke drhtavih breza?!
Radosno baka, s crkvenog praga,
U mene gleda. Smiješi se, mila...
Tad prisjetim se: jednako draga,
I za života, ona je bila...

IV.

Znam, sad ću sjesti kraj trošnog stola,
(Netko će krst mi staviti na čelo),
Pa čim još Pišta ispregne kola,
Teta će Ela donijeti jelo...
Pas Husar mirno pod stol će sjesti
(To pravo daje služba mu duga),
Kraj njega maca Cirus će prestiti,
Jer njih su dvoje dva dobra druga.

V.

Kasnije jarcu skočim na leđa,
I vičem: „Dzi-ha, zdlebino zuta!“
No njega ovo ništa ne vrijeđa.
Već gordo jezdi sredinom puta...
Cijelo popodne traje ta šetnja
(Kraj potoka se „đogat“ napase),
A za dječaka četveroljetna –
Jarac je Pegaz najbolje rase...

VI.

Al' snovi plinu... I sad sam opet
Pogružen malo, s injem u kosi.
Umornog tijela. Cestama propet.
Putnik – što smiraj života prosi...
Kraj groblja stanem... Tu leže oni
Očiju dobrih i srca čista...
A zvono s tornja sve tiše zvoni,
I duga blista s propeta Krista.

VII.

O, drago, bijelo, Gradište cijelo,
Što tako toplo pogled zeleni –
U dno si duše potajno sjelo
I živiš, živiš u cijelom meni...
Nestaje opet goleme studi,
Tu svugdje sretnem sestru i brata.
A grudi dišu. Radost se budi:
O, još nas ima! Još je Hrvata!

Milošić, Stanislav Geza. „Gradištu u pohode“, *Hrvatske novine (Željezno)*, 1970/27, 7 ;
Svjedok Bezimene: lirske retrospektive i poeme. Slavonski Brod: Mala biblioteka „Posav-
skih tokova“, 1970., str. 24-25.

Zemlja Hrvata

Gradišćanskoj braći

U nemiru progonstva, u posrtaju tijela,
U svakoj mrkoj tuzi, u rijetkoj maloj sreći,
Iz krvi žrtvenika, sva čista i sva bijela,
Bila si dobra mati svete hrvatske riječi.

Naviještena u kobi kojom se nazvah čovjek,
U prvoj kapi mlijeka, što mi je – gladnom – data,
Usisah te za život, da sa mnom živiš do vijek,
Ko uzdah topla zemljo pšenice i Hrvata.

Od tada Tvoje more – modre su moje zore,
Vrletne tvoje gore – sva moja životna snaga;
Zelena Tvoja polja u mojim očima gore,
Zelena, zelena zemljo – vučji i golublje draga!

Dišem te dahom krvi. U svakoj pori i česti
Jedan je dio Tebe, Tvojih zima i ljeta;
Makar Te ova planeta malenu na sebe smjesti,
Ti si u mojoj svijesti NAJVEĆA zemlja svijeta!

Milošić, Stanislav Geza. Svjedok Bezimene: lirske retrospektive i poeme. Slavonski Brod : Mala biblioteka „Posavskih tokova“, 1970., str. [6.]

DOMOVINA HRVATA

STANISLAV-GEZA MILOŠIĆ
DOMOVINA HRVATA
SONETNI VIJENAC

STANISLAV-GEZA
MILOŠIĆ

**DOMOVINA
HRVATA**

SONETNI VIJENAC

Vielokocijenom poljaskom
vodi, Hrvatski narod, nje-
govu najjedan, sinu aca.
Sjajne, otuqu

MIKI TRIPALJ
čemu Preradovićeva 1880

NAKLADNI ZAVOD
MATICE HRVATSKE
ZAGREB
1971.

Kao mah'grafama
ove zemlje i pjesnik
njenoj duša, od arca
predosujam duo afel-
ca, pisano zaujetom
kru i materinje mišice

M. Preradović
Slav. Brod, 28.VIII.71.

DOMOVINA HRVATA

I.

Divna si, zemljo, s koje pjesme niču

Iz tvrda žulja radnika, seljaka,
Iz dobra srca, iz krvi junaka,
U svakom oku i u svakom biću...

Sva žitorodna, kruhoplodna, blaga,
U prvoj kapi materinja mlijeka
Kroz životočje razliješ se, meka,
I tijelom čudna uskovitla snaga –

Da ognjišta nam samo Tobom plamte,
Da uvijek misli Tvoga krasja pamte –
Kad zora sviće, sniju brijezi travni;

U srebru lune, u sunčanom krijesu,
Burom Ti ime daljine ponesu –
Od morskih vala preko plodnih ravni...

II.

Od morskih vala preko plodnih ravni,

Od Učke-gore, Gvozda, Velebita,
Do Save, Drave, bivstvo ti se čita,
O Tebi šumi Dunav vodoplavni.

I slatko „kaj“, i „što“ i „ča“ Te tvori –
Kad uspavanku majka čedu pjeva,
Kad s ljuta gnjeva ljudsko čelo sijeva,
Il mir se gnijezdi u svakoj mu pori.

Ti kolijevka si janjeta i vuka;
Ko izvor pjesme, strašnu kletvu puka

Zapisali Te ljetopisi davni.
Pa sva u svomu grčevitom ht'jenju,
U vječnom propnju, u cvijetu, u stijenju –
Milinom dišeš... Porod ti je slavni...

III.

Milinom dišeš... Porod ti je slavni,

Što znao slamat mletačkoga lava
I blistao se s mača Tomislava,
Te bljesak taj nam sijo kroz mrak tavnih.

Ne klonu duhom ispred Kolomana,
Ni silnih četa novih Džingis-kana;
Ne pokori Te do današnjih dana
Ni tron u ognju, ni sto ljutih rana.

Pa djeca Tvoja ne rumene stidom,
Jer prošlost čista pred očinjim vidom,
Ko vrijedna tkalja, tka im drevnu priču:

O tom da majka Hrvatska ih rodi,
A da si bila bedemom slobodi –
O Tebi orli urvinama kliču...

IV.

O Tebi orli urvinama kliču,

Kad oblijeću Ti kraje gorovite –
A orlovi su ptice ponosite,
Dok samo gmazi bezdanima miču!

Da l' može nešto svetije se dati,
Od onog što nam žićem ucijepljeno,
Da „navik živi, ko zgine pošteno“,
A iz te klice rađaju Hrvati...

U pitomosti – blagost rukostiska,
U gotovosti – padanje bez vriska,
U jednoj biti – tišina i plima;

Porodio Te takvu vihor mijena
I, valjda stoga, na križ pribijena,
Vječno si krvcu lila bojištima...

V.

Vječno si krvcu lila bojištima

Al stijeg ti nikad ne ispusti ruka,
Na mukotrpnjoj stazi trajnih muka
Ne prignu svoga koljena po tlima.

A sini Tvoji orali su njive
I pasli stada – žudeći za mirom,
Pa ipak život rastrzo ih virom
I nedužne ih sudili za krive.

Sved tako s drugih u surovu ratu,
Ko sitan David proti Golijatu –
Na put su stali Avara i Huna...

A Zemlja-mati, iz presahla plača,
Uz njih i s njima stasala sve jača –
Iz munje tkana, rođena iz buna...

VI.

Iz munje tkana, rođena iz buna

Tu, gdje si bila, kao granit jesi;
Dok čelo gorda aureola resi –
Sva pitoma si i skromnosti puna.

Te modre rijeke, rascvjetane doli,
Te bujne šume, beskrajne ravnice,
To Tvoje dobro, anđeosko lice,
Što osmijeh pruža kraj kruha i soli,

Al' i ta bora, što po čelu pala,
Zar nije svjedok trnju ideala,
I da u Tebi trepti bolna struna –

U srhu koje drevna vjera vlada,
Da dah slobode slađe dišeš kada
Na glavi blista mučenička kruna...

VII.

Na glavi blista mučenička kruna –

Ti vjekovima smireno ju nosiš,
Jer nisi svikla da za milost prosiš,
Nit na se stavljaš izdajnička runa.

U Tvom se krilu rađali puntari,
Iz Matijina bunta rasle klice;
Sa Frankopana, Zrinskih, Rakovice,
Ispisani Ti krvlju kalendari.

Ujedali Te psi, a grizli crvi,
I žedali su tvoje tople krvi;
U divljem spletu požara i dima
Satirao Ti dušman sela bijela,
Razdirao Ti djeci bolna tijela,
A još si živa, još Hrvatske ima!

VIII.

A još si živa, još Hrvatske ima!

I bit će roda hrvatskoga dovijek,

Dok živi biće kom je ime Čovjek,
Dok s dojke majke čedo mlijeko prima.

Tvoj svaki sin je Tvoga debla grana,
Ma gdje mu vihor zametao stope,
Il kora kruha Golgoti ga pope –
U sebi nosi kutak rodnih strana.

I gruda Zemlje grumen mu je zlata,
A velja pjesma – dobra riječ je brata,
Uz nju se lakše staza trnja prti...

Stog burnim morem nek Ti plovi lađa,
Iz svake kobi dižeš se sve mlađa –
Hrabrošću stasaš... Za Te nema smrti...

IX.

Hrabrošću stasaš... Za Te nema smrti,

Ni s britke sablje, niti s laži gnjusne,
Ma žeđale Ti ispucane usne,
Ma zalogaji kako bili krti!

Jer – Tebe hrani Tvoja vjera živa
U bolje dane i u ljudska prava,
A tvoja halja crven-bijela-plava
Pred svakom studijom zaštite ti biva.
S visina gordi ne silaze vikom,
Nit soj Hrvata pokori se ikom,
Pa nasrtali izgladnjeli hrti –

Od mrtvozorja neće dalje stići,
Jer na njih će se i grobovi dići!
Rođenu patnjom – tko Te može strti?!

X.

Rođenu patnjom – tko Te može strti?!

Da l' možda laži? Srebrnjaci Juda?
Sva ova čuda, lažni grimiz bluda,
Što novo vrijeme u prividu vrti?

Ne! Ti ćeš dalje, djevičanski čista,
Mirisat miljem. U skromnosti. Mala.
Ne žudeć slasti ludih bakanala,
Ni dijademe s koje Tais blista.

Ljepota nije, a da više zrače –
Od bistra oka, s kojeg suza smače,
Pa uzvisi se nad patnjom i zlobom.

Sve boli jednom budu isplakane,
Za svakom noći opet sunce grane –
Vrijeme je Tvoje tek niklo pred Tobom...

XI.

Vrijeme je Tvoje tek niklo pred Tobom –

U spoznajama da se život kreće
U vječnoj mijeni nevolja i sreće
S rođenja koju čovjek prti sobom...

Sad prsnuli su lanci s tvoje svijesti;
Raširi krila – k oblaku se vini,
I zadnje negve anatema skini,
Ta, sva si čista, u dnu svake česti!

Tog suca nema da Ti lažno sudi,
Il, samo s tvoje trpeljive ćudi,
Da silnici te stavljaju pod petu...

Nit ima sile pred kojom se bojiš,
Da svojom rukom svoju sudbu krojiš,
Ako si mala stala na planetu!

XII.

Ako si mala stala na planetu –

Zar malen vječno velikog da dvori?!
I krhki mrav se za opstanak bori
Žestinom orla, ranjena u letu.

Tko ne pozna ti bivstvo ni podrijetlo –
Nek prisjeti se groblja svojih pređa,
Pod ovim nebom, pokraj ovih međa,
Ne zatrvši Ti rod ni ime svijetlo!

Podanstvo pravdi ne poznaje straha,
Stog svaki Hrvat do zadnjeg će daha,
Na mrtvoj straži, čuvat Zemlju svetu –

Jer gdje god bio, on je Tebe dio,
U ime Tvoje zadnji dah je slio,
Ti si svom rodu najveća na svijetu!

XIII.

Ti si svom rodu najveća na svijetu!

Iz sitna žira gordo hrašće klije –
Pa žirje sije kad bez jauka mrije,
A stablima će zdrobit silu kletu...

Pod ovim granjem mjesta ima dosta,
I topla ruka nudi zagrljaje;
U Zemlji ovoj krv se bratu daje
I peharom se zdravi draga gosta...

O, Domovino, sva zračiš dobrotom,
Al uzvreš gnjevom pred silom i skotom;
Još ne bje toga tko Te zvao robom!

Uz oštre hridi svojim brodom ploviš,
Iz tijeka vijeka sve časnijom sloviš.
A kao Feniks dižeš se nad grobom...

XIV.

A kao Feniks dižeš se nad grobom...

I onda kad te mrki vuci grizu,
I kada misle da si smrti blizu,
I kad već bace kocku za diobom...

Ni izdajice ne ugase svice
U zjeni Majke bremenite nadom;
Ona će, možda, proplakati jadom,
Al s njedara će prhnut mlade ptice

I ponijeti joj gordo ime s nova,
A kud će vrapčad pokraj sokolova –
Ta, zar se hrabrih kukavice tiču?!
Na koljenima hvalim krvopletu
Što život daje i ovom sonetu;
Divna si, zemljo, s koje pjesme niču!

MAGISTRALE

Divna si, zemljo, s koje pjesme niču!
Od morskih vala preko plodnih ravni,
Milinom dišeš. Porod ti je slavni,
O Tebi orli urvinama kliču...

Vječno si krvcu lila bojištima –
Iz munje tkana, rođena iz buna;
Na glavi blista mučenička kruna,
A još si živa, još Hrvatske ima!

Hrabrošću stasaš... Za Te nema smrti!
Rođenu patnjom – tko Te može strti?!
Vrijeme je Tvoje tek niklo pred Tobom...

Ako si mala stala na planetu,
Ti si svom rodu najveća na svijetu –
A kao Feniks dižeš se nad grobom!

ANGAŽIRANA
KNJIŽEVNOST

ANGAŽIRANI NOVINARSKI
PRILOZI

From dragom kumicu, i
suborcu hrvatske misli
Nikoli Juriću
za sjećanja na "starog"
kuma, posebno u ime
daljnje suradnje i prijate-
ljevaja
njegov trajno iskreni
Stav. Milošić
Wra Slav. Grad, 9. 10. 1971.

Posveta Stanislava Geze Milošića napisana Nikoli Juriću.
Danas u vlasništvu kćeri Dunje Vanić.

Književnost na sudu

Kao u sumaglici punoj šumova, koji su tutnjali njenom sviješću, Mare je čula riječi predsjedavajućeg u sudnici:

– Možete razgovarati s mužem pet minuta... To je mimo vaših redovitih prava...

Prišla je Luketi sasvim polagano. Oči su joj bile suhe, zasjenjene grozničavom koprenom.

On ju dočeka skamenjeno spuštenih ruku.

– Jedanaest godina, Mare! Oj, muko!

Samo je podignula glavu i zagledala se u njega šutke.

– Što ćeš, jadna?! – zagrcu Luketa. – Što ćemo sada?

– Je l' ti žao? – zapita otežana jezika.

– Žao mi tebe! – smrsi on kroz stisnute zube.

Al' Mare gotovo vrisnu:

– A što mene, čovječe?! Pitam, je l' ti žao onoga što si učinio?!

Luketa se zabljuje u nju. Dugo. Pa planu:

– Za Hrvatsku je... Ne žalim!

Mare odahnu.

– To htjedoh znati... Zbog ovog u truhu!

I okrenu se sucima.

– Ima l' suda nerodjenima?

Gledali su je glupo, te ona nastavi:

– Ja mislim, nema! Sudili ste već Luketi, a ovo je dio Lukete u meni. To je od njega...

Pa pridje stolu i unese im se u lica.

– Znete li za onu krvavu košulju, kad su ga izrodi mlatili?! E, pa ta košulja – mom djetetu prva pelena, i pazit ću da mu krvavo na srce stavljam. Nek Hrvatinom raste na kamenu našem kamenitom!

Predsjedavajući stade protestirati:

– Čuj, ženo...

Mare ga prekinu:

– Još minutu, dvije imam; tako rekoste, i to je moje. Ne kazujem ništa osim sebe, pa straha nemam...

Tu raskopča košulju.

– Ovdje, vidite, od mlijeka samo što ne popuca... Ima mlijeka hrvatskoga u materama hrvatskim. U djeci će našoj ono krvlju postati. Ili, neka im otrovom bude!

Zakopča se opet i smjerno okrenu Luketi.

– Podji mirno, čekat ću te, da je i triput toliko! Al' ti ćeš doći brzo... Doći ćeš da ovo, što će čovjekom niknuti prvoj riječi naučiš; riječi HRVATSKA!

Dok su ga odvodili i on se okretao, Mare iz sva grla povika za njim:

– Tu si u meni, Luketa, junače! Ne mogu mlijeku u krvi suditi... Ne!

„Književnost na sudu“, *Hrvatska pravda: glasnik Socijalističke stranke Hrvatske*. Stuttgart: Socijalistička stranka Hrvatske, 1(1974.), str. [?]

Zašto se bune Hrvati?!

Mi Hrvati, za kruh kojega jedu Titovi privrženici u Jugoslaviji, velikosrpska gospoda i psi kraj njihovih nogu – dajemo najveći dio brašna, kvasca i soli, a za uzvrat dobijemo samo bijedne otpatke s trpeze gdje se oni prežderavaju.

Osim toga, ne kusamo te mrvice za stolom kao ljudi, već nam ih bacaju na pod – kako bismo što više sagnuli naše hrvatske kičme i time omogućili tiranima bolje udarce s leđa.

Nije onda ni čudo da uzvanici s istoka i zapada radije prilaze ponuđenoj trpezi, ne pitajući „domaćina“ sjede li možda i oni na hrvatskim plećima, jer gosta se ponajmanje tiče tko plaća račun gozbe...

ETO ZATO SE MI HRVATI BUNIMO!

Milošić, Stanislav Geza. „Zašto se bune Hrvati?!“, *Socijalistička Hrvatska : vjesnik Ujedinjene fronte Hrvatske i Inozemnog biroa KPH : vjesnik Ujedinjene fronte Hrvatske u domovini i svijetu*. Propagandni centar UFH, Europa i Inozemni biro Komunističke partije Hrvatske, Frankfurt am Main, br. 3, 2(1972.), str. 7

ZAKLJUČCI ZAJEDNIČKOG SASTANKA IZVRŠNIH ORGANA DRUŠTVENO-POLITIČKIH ORGANIZACIJA SLAVONSKOBRODSKE KOMUNE

Posije logova — neposierne oclije

Šira rasprava o programu aktivnosti rukovodstva Saveza komunista u realizaciji usvojenih zaključaka i odluka na konferencijama i sjednicama CK SKH i CK SKJ — u Slavonskom Brodu je počela početkom kolovoza, na zajedničkom sastanku izvršnih organa društveno-političkih organizacija.

Na ovom skupu usvojeni su zaključci koji su poslužili kao polazna točka za rasprave u svim osnovnim organizacijama i rukovodstvima Saveza komunista u radnim kolektivima i na terenu. Tekst zaključaka je ovih dana poslan svim organizacijama SK i rukovodstvima drugih društveno-političkih organizacija. S obzirom na njihov stvarni značaj i veliko zanimanje građana, u dogovoru s Općinskim komitetom Saveza komunista Slavonski Brod, objavljujemo u cjelosti zaključke sa sastanka, održanog 7. kolovoza.

ZAKLJUČCI

rukovodstva društveno-političkih organizacija općine Slavonski Brod: Općinskog komiteta SK, Općinskog sindikalnog vijeća, Predsjedništva Općinske konferencije SSRN, Predsjedništva Saveza boraca, Predsjedništva Saveza omladine, Predsjedništva rezervnih vojnih starješina i Predsjedništva Konferencije za društvenu aktivnost žena — sa zajedničkom sastanku, održanog 7. VIII 1971. godine u vezi sa utvrđivanjem neposrednih zadataka u skladu sa »Programom aktivnosti rukovodstva i organizacija SKH i organizacija SKJ u realizaciji usvojenih zaključaka i odluka na konferencijama CK SKH i SKJ«.

1

Sudionici ovog sastanka jednoglasno su prihvatili »Program aktivnosti rukovodstva i organizacija SKH i organizacija SKJ u realizaciji usvojenih zaključaka i odluka na konferencijama CK SKH i SKJ«. Istovremeno je konstatirana principijelna i jasna usmjerenost organizacija SK i drugih društveno-političkih organizacija i rukovodstava u dosadašnjem djelovanju od X sjednice, pri čemu je došla do izražaja ogromna podrška i aktivno učešće radničke klase i naroda, posebice u toku aktivnosti na donošenju Ustavnih amandmana i priprema za IX kongres samopravljačka Jugoslavije. U toj cjelovitoj aktivnosti bili su u centru pažnje organizirani snaga privredni problemi, programi razvoja, pitanje sistema privrednjenja, standarda, socijalne politike i drugo, što predstavlja danas prvenstveni zadatak svih organiziranih snaga, posebice Saveza komunista, kao konkretni doprinos samopravnog ostvarivanja ustavnih amandmana.

Stoga su ogranci i organizacije Saveza komunista obavezane da u što kraćem roku prorade sa članstvom spomenuti Program aktivnosti SKH, zajedno sa akcionim programom aktivnosti organizacije SK općine Slav. Brod na provedenju tog zaključaka 17. sjednice Predsjedništva SKJ i 20. sjednice CK SKH te zaključcima sa ovog sastanka. Budući da ovi programi i zaključci predstavljaju jedinstvenu osnovu za narednu aktivnost SK i našoj općini, organizacije i ogranci s njima će uskladiti svoje akcijske programe. Ti programi moraju odražavati specifične životne probleme svake sredine, jer samo rješavanje na samopravnoj osnovi ključnih pitanja društveno-ekonomskog i političkog života predstavlja garanciju daljeg uspješnog razvoja i samim time sužavanja prostora za egzistenciju negativnih pojava i tendencija koje su prisutne i koje će se u budućje javljati.

2

Rasprave o Ustavnim amandmanima SKH i Saveza komunista su nastavak rasprava o ustavnim amandmanima SFR Jugoslavije. U skladu sa zaključcima IX konferencije SKH i organizacija moramo organizirati široku i kvalitetnu raspravu o predložjenim promjenama u ustavnom sistemu naše republike.

Posebnu pažnju treba posvetiti izmalaženju optimalnih rješenja za produbljivanje samopravnog odnosa u radnim organizacijama, njihovim asocijacijama, širim društvenim zajednicama, mjesnim zajednicama itd.

Nosilac aktivnosti u mjesnim zajednicama je SSRN, a u radnim organizacijama Sindikat.

3

Jedan od veoma značajnih zadataka KS je primjenom mladih članova, u prvom redu iz redova radničke omladine. To mora biti stalan i sistematski rad svih organizacija SK u općini. Primjenom mladih radnika u Savez komunista doprinijeće efikasijem djelovanju organizacija. Veće učešće radnika u kreiranju i ostvarivanju politike SK upotre, dovodi će do uspješnijeg otklanjanja neprizvatljivih metoda političke i administrativno-tehnokratskog menadžerstva, grupiranja, kolektorskog pretrčavanja i dezinformiranja, prenošenja političkih i slično, što samo nanosi štetu našoj političkoj aktivnosti.

O ovim negativnim pojavama i tendencijama treba voditi računa, iako one nemaju bitnog uticaja na konstruktivnu i pozitivnu političku aktivnost.

4

Sudionici sastanka jedinstveno i u cjelini podržavaju stavove i ocjene Predsjedništva Gradske konferencije SKH Zagreb o štetnoj i negativnoj djelatnosti dr. Sime Dodana i dr. Marka Veselice koji djeluju u poziciji suprotnih SKJ i Centralnog komiteta SKH. U potpunosti i jedinstveno podržavaju odluku o njihovom isključenju iz SK. Osuđujući njihov štetan rad smatra se opravdanim postaviti zahtjeve da se Dodan i Veselica odstrane sa svojih radnih mjesta na Pravnom i Ekonomskom fakultetu, jer stavovima i političkim djelovanjem štete obrazovanju i odgoju mlade generacije koja u perspektivi treba da zauzme odgovorne funkcije u našem društvu.

5

Osuđuje se kao štetna i politički SKH suprotna aktivnost grupa i pojedinaца i užeg dijela rukovodstva studenata SKH Hrvatske, Zagreba, Splita. Izražavajući puno povjerenje u pozitivno političko raspoloženje gotove većine studenata na kursu X sjednice CK SKH i upotre politike SKH, sudionici sastanka ističu da se pojedinci i grupe iz redova studenata i studentskih rukovodstava ne mogu kretati iz tog raspoloženja. Stoga se zahtjeva da snose političku odgovornost zbog djelatnosti sa protne politike SKH.

6

Dajući punu podršku odlukama i stavovima Predsjedništva Gradske konferencije Zagreb i politički CK SKH i dalje ćemo se zalagati za jačanje bratstva i jedinstva, pune jednakosti i ravnoopravnosti, uz vođenje računa, kako je to već ranije utvrđeno na konferencijama SK u Slav. Brodu, o nacionalnoj zastupljenosti po principu jednakosti odnosno brojne zastupljenosti u svima društveno-političkim i drugim organima. To nije prebrojavanje već primjenom stručnih i političkih kriterija, dovodeći u sklad kadrovske strukture sa usvojenom politikom tamo gdje taj sklad ne postoji. U ovoj oblasti predočite značajni i krupni zadaci. Konkretno, kada se hoće, a hoćemo imati povoljniju zastupljenost Hrvata u resoru unutrašnjih poslova i kadrovskom sastavu Armije, tada se to stanje neće znatnije izmijeniti u koliko jednom kontinuirano i smislenom aktivnošću ne budu odlazili omladinci Hrvati u te službe.

Još jednom se ističe da se iz nacionalne strukture ne mogu sakrивati ni braniti nesposobnost i nerad.

7

Ističemo i naglašavamo da se najstarija kulturna ustanova Hrvata — Matice hrvatska — ne može poistovjetiti sa djelovanjem Veselice i Dodana ili bilo kojih drugih pojedinaца koji su na njihovim koncepcijama po shvaćanju i djelovanju. Iz tih razloga naglašavamo da je mjesto i uloga Matice hrvatske u politici SK jasna. Stoga zahtjevamo i od rukovodstva ogranaka Matice hrvatske u Slav. Brodu i članstva, posebice od članova SK koji su članovi Matice i rukovodstva ogranaka, da se distanciraju i ograde o djelovanju Veselice i Dodana i njima sličnim, da pruže podršku odlukama Gradske konferencije SK Zagreba da se u svojoj sredini sami suprotstave djelovanju i shvaćanju pojedinaца koji se suprotstavljaju politici SKH. Upravo iz tih razloga još više će dolaziti i kuda će u skladu sa politikom i djelovanjem SK. Upravo iz tih razloga još više će dolaziti i kuda će do izražaja aktivnost komunističke i Matice, u skladu sa zadacima i politikom SK.

Istovremeno naglašavamo da će se organizacija SK naše općine, kao i rukovodstva drugih društveno-političkih organizacija suprotstaviti svakom Gradske konferencije SK Zagreba, da se neprincipijelnom napudnu na rad i djelovanje Matice hrvatske i ograde o djelovanju Veselice i Dodana i njima sličnim, da pruže podršku odlukama Gradske konferencije SK Zagreba da se u svojoj sredini sami suprotstave djelovanju i shvaćanju pojedinaца koji se suprotstavljaju politici SKH. Upravo iz tih razloga još više će dolaziti i kuda će do izražaja aktivnost komunističke i Matice, u skladu sa zadacima i politikom SK.

Općinsko rukovodstvo Saveza omladine i Općinski komitet SK, mora se maksimalno angažirati na osnivanju zavjaničnog kluba studenata radi što uspješnijeg i organizovanijeg djelovanja studenata i rješavanja njihovih specifičnih problema. U radnim organizacijama treba obaviti razgovore sa studentima-stipendistima u svrhu zajedničkoga angažiranja u realizaciji politike SK u našoj komun. To treba obaviti do sredine IX mjeseca. SK naše općine mora stalno razvijati kontakte sa studentima u cilju uspješnijeg sagledavanja i rješavanja zajedničkih problema, jer problemi studenata su i naši problemi. Njih treba efikasnije rješavati.

9

Svjetski nužnost organiziranja, strpljivog, širokog i odlučnog rada na praktičnoj razradi i provedbi usvojene politike SK, ali svjesni i činjenice da u ovoj fazi socijalističke revolucije sve anti-socijalističke snage, agresivnije djeluju radi osvajanja nekih upotre, od čega čemo protiv svih neprijatelja i protivnika u našoj sredini izravno reagirati, a posebno protiv pojava i tendencija šovinizma, frakcionizma i svih vidova zavjaničnog i upotre negativnog djelovanja s tih i drugih neprizvatljivih pozicija.

Ogranci i organizacije SK su obavezni da ocijene i poduzmu mjere protiv negativnih pojava i tendencija u svojim sredinama — ne dozvoljavajući nikome da nisu udaljiva od osnovnih zadataka koji proistitu iz razrade i organiziranja spomenutih programa i ovih zaključaka.

Iako pojedine negativne pojave i neprizvatljivosti nisu karakteristične za političko raspoloženje i aktivnost u komun — ne treba ih ukazivati s ciljem da se još odlučnije odstranjuju. S tim u vezi ukazuje da na štetnost pojava tzv. crnistrava a kojih je bilo (napr., pojedinačno organiziranje sastanaka s pojedincima izvan naše općine i okupljanje pojedinih građana na razgovore sa njima bez znanja društveno-političkih činilaca u općini, posebice Općinskog komiteta SK i mimo foruma društveno-političkih organizacija).

Zaključeno je da se u svima sredinama istaknu osobe koje djeluju suprotno politici i stavovima SK, da se pozovu na odgovornost i isključe iz članstva SK jer takvim svojim stavovima i istupanjima štete ugledu SK u našem društvu, a faktički su se sami isključili iz njega (napr.: istupanje i istupanja Vladimira Letinica, člana organizacije SK »Masine«). Isto tako u radnim organizacijama putem samopravnog mehanizma komunisti se moraju izboriti da radni ljudi rasprave o stavovima pojedinaца koji su suprotni SK i ocijene njihovu štetnost i posljedice za naš cjelokupni društveni život, a također za interese i ulogu same radne organizacije — te da se iz toga izvuku konkretni zaključci za sprečavanje antisamopravnih i antisocijalističkih pojava i tendencija.

S tim u vezi ukazano je na potrebu da radna zajednica »Brodski list i Radio Brod« uprave u tome smislu raspravi sa svojim članstvom, novinarnim Stanislavom Gezom Miloševićem, o njegovim stavovima koji su izravno suprotni politici SK te da se donesu konkretni zaključci radi suzbijanja negativnih pojava i tendencija.

Zaključeno je da Predsjedništvo Općinske konferencije SSRN raspravi o stanju, problemima i zadacima informativne ustanove »Brodski list i Radio Brod« u što kraćem roku.

10

Ogranci i organizacije Saveza komunista su dužni da više brige posvete ostvarivanju osnovnih principa kadrovske politike i izboru samopravnih organa u svojim sredinama, stalim biranjem odnosno delegiranjem svojih predstavnika u razna tijela društveno-političkog mehanizma u općini, a posebice kada je riječ o organima i forumima Saveza komunista. Na to se posebno ukazuje jer je poznato koliki značaj imaju kadrovi u ostvarivanju politike i stavova SKH i SKJ.

Za naše jedinstvo u akciji, a protiv svega onoga što narušava kurs SK, što šteti ostvarenju politike SK, mi ćemo se odlučno boriti u svima sredinama i rasinama društveno-političkog života, posebice u ograncima i organizacijama SK.

11

Upućuje se pismo podrške CK SKH i Gradske konferencije SKH Zagreb u kojem se u cjelini ponavlja tekst iz točke 4 i 6 ovih zaključaka, kao dio točke 1, s porukom da čemo se: »jednakom mjerom kao i do sada, suprotstaviti svima protivnicima i otpornima politici SKH, njegovom Centralnom komitetu, posebice Desetu, svima onima koji narušavaju bratstvo i jedinstvo, punu ravnoopravnost i jednakost svih naroda i narodnosti Jugoslavije. Koji dolaze i koji se javljaju s pozicija hrvatskog i srpskog šovinizma i nacionalizma, unitarizma, informobirovskih, staljinističkih i Bankovićevih pristalica, kao i svih drugih, unutrašnjih i vanjskih neprijatelja, u borbi za ostvarenje Ustavnih amandmana, za samopravni socijalizam, za politiku Saveza komunista Hrvatske i Saveza komunista Jugoslavije s drugom stranom.«

U Slavonskom Brodu, 7. VIII 1971. godine

Razgovor s Matijom u osvitu nove bune

Matija, tako to biva:

Za pravdu podigneš bunu,
A lažna pravda ti riva
Na glavu goruću krunu!

Stoljeća minula mnoga
Otkad si digao kmeta,
Al' ista pravda je Boga,
Al' ista je pravda svijeta.

Ostalo sve je po staru:
Na ognju, galgama, nožu;
Tirani dalje nas taru,
Samo – promijeniše kožu!

Dok sjever Stubicom piri
I jure oblaci plahi,
Za Tobom nariču – žbiri,
A vijenac donosi – Tah!

Narodu Tvom je ko prije:
Od roda – cima i pljeva;
Za drugog ore i sije,
A njemu koljeno zijeva!

Svejedno zvao se kmetom
Il' Beogradskim il' Bečkim,
Seljak tvoj zgažen je petom
Pod Tahijem – Kumrovečkim!

Zar sunce hrvatsko trne,
Zar nema nade slobodi?
Ustaj iz grobnice crne,
Ustaj i kmetove vodi!

Al' sada, tako nam časti,
Do grla došlo je svima;
Tiranske čete će pasti,
I Tahi pasti će s njima!

Matija, ne svrši priča
Tvog žezla, krune i trona –
Dok s Markova trga i Griča
Ne jeknu pobjedna zvona!

Milošić, Stanislav Geza. „Razgovor s Matijom u osvitu nove bune“, [s.n., s.l.], [1973.]

Za rod – u front!

U front, Hrvati, kog hrvatska mati
Hrvatom rodi narodu hrvatskom;
U Front svi brati, jer vrijeme je znati
Tko bratstvo plodi iskrenošću bratskom.

U Front, junaci, da se lance zbacij,
Što stežu krila, pale poput vatre;
U front seljaci, radnici i đaci,
Zar kleta sila da nam sjeme zatre?!

U Front, tko shvaća da se protiv mača
Tek britkim mačem u okršaj kreće;
U Front, nek jača krvav cvijet iz drača,
Jer ništa plačem postići se neće!

U Front, kom lice nije kukavice,
Već hrabrost muška gordo s njega sijet!
U Front! U hie! Nismo plahe ptice,
Da tuđa puška na bijegu nas bije!

U Front, tko znade da mu ime dade
Ta gorda gruda – kolijevka puntara...
U Front – za nade... Naše barikade
Ne sruši Juda ni tuđinska para!

U Front, heroji! Smrti se ne boji
Tko sablje paše s pravednosti jasne!
U Front svi svoji – sad se sudba kroji
Slobode naše, ili smrti časne!

U Front – bez kletve, bez mržnje, al strašno!

U Front – za rane Majke trnokrone!

U Front – da žetve stvorimo u brašno!

U Front – za dane HRVATSKE KOMUNE!

Milošić, Stanislav Geza. „Za rod – u front!“, *Socijalistička Hrvatska : vjesnik ujedinjene fronte Hrvatske*. Komisija za propagandu Središnjice HNF: Frankfurt am Main, br. 1, 2(1972.), str. 1

Sedam pečata hrvatskog „Otkrivenja“

Matija, tako to biva: Ruku na srce i priznajmo: mi Hrvati nismo državotvorni narod. U nama postoji nešto previše kritičko, neki osjećaj APSOLUTNE PRAVEDNOSTI, nagon za savršenim i bunt proti svakom nasilju. Osim toga, jako smo skloni filozofiranju i međusobnom nametanju misli, pri čemu često idemo u krajnost, da bi poslije izgubljene bitke fatalistički prihvatili sudbinu u očekivanju boljih vremena i novih mogućnosti.

Nije stoga bez temelja ona krilatica: pet Hrvata – četiri političke stranke, a onaj peti – opozicija svima! I to nas vjekovima dovodi do nestabilnih mnijenja ostalih naroda o nama, to nam srozava ugled, to je jedini faktor zbog kojega nemamo sasvim određenih prijatelja u svijetu, jer tko se zauzima za one koji će, koliko sutra, SAMI zabijati nož u leđa BILO KOJEM poretku u VLASTITOJ ZEMLJI!?

Nismo li sami sasjekli SVOGA kralja Dimitrija Zvonimira? Nismo li se podijelili na svačićevce i kolmaniste pa poslije toga, od 1102. godine, robujemo tuđinu, nedovoljno složni da jednodušno podržimo sasvim određene slobodarske pokrete (Zrinski-Frankopani, Matija Gubec, Eugen Kvaternik, Stjepan Radić pa do najnovijih pokušaja Dabčević-Tripalo)?!

Konačno, 1941., ostvarena je kakva-takva HRVATSKA DRŽAVA, a mi smo je nemilice srušili, u ime nekog humanizma, kao da revolucije mogu prolaziti bez krvi i bez žrtava. Što više, i oni na čelu te države pridonijeli su njenoj katastrofi međusobnim obračunima i krajnjim političkim sljepilom. (Likvidacija grupacije Vokić-Lorković, koja je pametno prihvaćala vojnu kapitulaciju u već jasno izgubljenoj situaciji, da bi time ipak SAČUVALA legitimitete poražene, ali POSTOJEĆE države).

Hrvatski preporod posljednjih godina uspio se dovinuti do one najviše moguće granice u političkom smislu: imao je mase za sobom. No – što mu je to vrijedilo, kada su se te mase, nakon fatalnog Karađorđeva, fatalistički pomirile sa sudbinom, da bi se „posvetile“ analizi grešaka vodstva, umjesto da izađu na ulice i pokažu Beogradu da se s Hrvatima razgovara u Zagrebu. Što više, našla se i grupica „spasitelja“ pod parolom: pogružimo lica, a stisnimo zube, ne pitajući se kako ih stiskati, kada nam ih neprijatelj izbije!

Srbi su u svemu tome daleko pred nama, jer su DRŽAVOTVORNI. Njima je potpuno svejedno kakva se politika tjera, glavno da su ONI na vlasti, pa bilo ime bogu Jovan ili Živadin. Na primjer, Hrvati ne mogu poreći da je Tito i u Srbiji maknuo one koji su mu nepoćudni, no odoše Svete, Srete i Jevdokije, a dođoše Milentije, Srzentije i Jelisavete, pa nema razloga rušiti državu; evo Josipu Brozu opet cvijeća, samo Hrvatima nikako uzde u ruke! Zbog toga i svjetske velesile nekako ljubavnije namiguju Srbima, jer u sukobu različitih interesa TRAŽE SE SIGURNIJI PODANICI! Pa znači li to, onda, da je naše hrvatsko pitanje u potpunosti lišeno realnih perspektiva, da plivamo beznađem i da je jedina solucija pošćropiti se svetosavskom vodicom?!

Ne, nije baš došlo dotle! Nitko ne može jednostavno bagatelizirati 6 milijuna Hrvata na ovoj planeti. ALI MORA NAS BITI ŠEST MILIJUNA HRASTOVA, A NE ŠEST MILIJUNA SUNCOKRETA, mada nekada valja i povinuti grane pred vjetrovima, da nas ne bi oluje išćupale u korijenu. U tomu je svih sedam pečata hrvatskog Otkrivenja, pa kad ih razlomimo, naći ćemo u njemu samo jednu jedinu rijeć: SLOGA.

Milošić, Stanislav Geza. „Sedam pečata hrvatskog ‘Otkrivenja‘“, *Socijalistićka Hrvatska : vjesnik ujedinjene fronte Hrvatske*. Komisija za propagandu Središnjice HNF, Frankfurt am Main, br. 1, 2(1972.), str. [5]

Crno sjeme...

Hrvatskim Efiјaltima¹²

„Poznam te, nakotu pseta, potomče šugave kuje,
Deveto koljeno moje poznat će deveto tvoje;
Za tebe dobro se znade, o tebi svuda se čuje,
Svejedno kako se zoveš, svejedno koje si boje!

Na žalost, uvijek je bilo i bit će kukavnih Juda,
To sjeme tajno se plodi po smeću i burdeljima!
A plodova bluda i čuda na ovom svijetu je svuda,
Pa dok je bludničkih legala i crna im potomstva ima!

Duboko stid me je samo da mali narod Hrvata
Ma jednu porodi hulju, ma jedna posini gada;
Zar ima hrvatske majke da začme sjeme blata,
Zar joj na hrvatskoj dojci stasala gomila smrada?!

O bila lahka joj zemlja, ako je imala sreće
Da sveti blagoslov smrti spasi ju takve sramote,
Tek TI joj zaboravi groba, ne stavlјaj svijeće i cvijeće,
Poštedi bar MAJČINE KOSTI od svoga prisustva, SKOTE!

Jer nema bolnije rane, niti otrova strašnijeg ima –
Od neljudskih poganih riječi, od neljudskih prljavih djela;
Još kad ih posvetiš laži – tad nad zlim si svima,
Koje je ova planeta svemirskom putanjom sreła.

---

¹² Efiјalt (grčki *Ἐφιάλτης*, *Ephiáltēs*), prema legendi, Grk Trahinjanin koji je 480. pr. Kr. zaobilaznom stazom proveo Kserksovu perzijsku vojsku iza leđa grčke vojske u klancu Termopile. Ondje su, braneci prolaz, izginuli spartanski kralj Leonida i 300 Spartanaca, pa je Efiјaltovo ime postalo sinonimom izdajice. Efiјalt. Vidi: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 13. 8. 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=17120>

Za malo kukavna novca, koji se prosjaku baca,
Za ono žalosno mjesto uz neka tuđinska vrata –
Pljuješ po imenu roda, prodaješ zemlju otaca,
Podvodiš rođenu sestru, izdaješ rođena brata!

Još zlobno upireš prstom u lica poštenih ljudi,
I tražiš da im se sudi – zbog pravde koja ih vodi;
Jer tebi nepravda godi, za tebe su pametni ljudi.
Ta, što će mazu visine – kada ga močvara rodi?!

Sva sreća pa s otrova tvoga tijelo nam postaje čvršće
I tvoja gola rugoba vidu je pouka stidu;
Zar da nam zbog laveža pasa srce i koljeno drhće,
Kad psetu je dovoljan kamen – da legije istine idu!

* * *

Ko običan čovjek se rodih, životom običnim živim,
I kao pjesnik sam sitan u svijetu pisane riječi;
Ne želim zgaziti mrava, cvijeću i travi se divim,
Al' da bi živjelo cvijeće MORA SE pirika sjeći!

Stog mrzim te, izrode ljudski; mržnja mi pali u tijelu,
Pa možeš li – uzmi mi glavu, i sunce nada mnom smrkni;
Zapleši pomamnu igru na mome crnom opijelu –
Od gorke se pobjede otruj i crkni, nemani, CRKNI!

Ti nećeš spriječiti, ipak, da zemlja putanjom kreće,
Da prava zbratimi srca, da novo nastane doba;
Al' kada svane sloboda – izdaja nikada neće
Pod suncem imati mjesta, na groblju imati groba!

Neće te htjeti ni oni, koje si smatrao bogom –
Za Efijalte je svuda jednaka plaća u krvi;
Bačen u najcrnji bezdan, odbačen kletvom i nogom,
Smradom ćeš postati opet – u društvu strvi i crvi!

KULTURA SJEĆANJA

Okruglim stolom Tri godišnjice Stanislava Geze Milošića u Gradskoj knjižnici 25. svibnja 2011. Gradska knjižnica Slavonski Brod obilježila je svoj spomendan (26. svibnja), Matica hrvatska četiri desetljeća Hrvatskoga proljeća, a Posavska Hrvatska kao pravni sljednik Brodskog lista prisjetila se svoga urednika i novinara. Na fotografiji s lijeva na desno: predsjednik Ogranka Matice hrvatske mr. sc. Ivan Medved, novinar i pjesnik Vladimir Letinić, novinarka Dunja Vanić, prof. dr. sc. Vinko Brešić, književnik Vladimir Rem, propagandist Nikola Jurić i pjesnik Antun Toni Bartek

Dunja Vanić:

STANISLAV GEZA MILOŠIĆ – NEOBIČNA I NESVAKIDAŠNJA POETSKA OSOBNOST

Okrugli stol u organizaciji Gradske knjižnice Slavonski Brod, Matice hrvatske i Posavske Hrvatske

Dva su sata u srijedu, 25. svibnja, Brođani posvetili sjećanju na Stanislava Gezu Milošića, pjesnika, novinara i istinskog hrvatskog domoljuba, o kojem se u javnosti nedovoljno zna i čije djelo tek treba sustavno valorizirati da bi ga se postavilo na mjesto koje mu u hrvatskoj književnosti pripada. Povod su bile tri Gezine obljetnice – 85. godišnjica rođenja, 40. godišnjica objavljivanja sonetnog vijenca Domovina Hrvata i 30. godišnjica smrti, ali i Spomendan Gradske knjižnice Slavonski Brod (26. svibnja) te četrdeseta godišnjica sloma hrvatskog nacionalnog pokreta i početak progona hrvatskih domoljuba i članova Matice hrvatske.

Okupljene su, u ime domaćina pozdravili ravnatelj gradske knjižnice Ivan Stipić i predsjednik Ogranka Matice hrvatske Slavonski Brod mr. Ivan Medved, a skup je pozdravila i zamjenica gradonačelnika Ilijana Vrbat Pejić, koja je podržala izrečenu ideju da se Stanislavu Gezi Milošiću podigne spomenik u brodskoj «aleji velikana».

Kao okvir za razgovor i izlaganja sudionika okrugloga stola, domaćini su postavili dokumentarnu izložbu na kojoj je prilazan dio dostupne građe o Stanislavu Gezi Milošiću – fotografije i memorabilije iz privatnih arhiva, njegove samostalne zbirke, knjige koje je uređivao, dio objavljenih radova (pjesme, novele, koserije, epigrami, osvrti, reportaže, križaljke, zagonetke... većinom objavljene u «Brodskom listu» i Slavonskom narodnom kalendaru), note njegovih uglazbljenih pjesama i nekoliko stranica iz novina koje je uređivao u emigraciji. Dunja Vanić podsjetila je na najvažnije činjenice iz njegove biografije, podsjećajući da je najveći dio života proveo u Vinkovcima, no da je upravo razdoblje koje je proveo u Slavonskom Brodu bilo najburnije i najznakovitije. Među najmanje tucet Gezinih pjesma koje su uglazbili poznati hrvatski skladatelji, maestro Mihael Ferić našao je nekoliko notnih zapisa, a kako su originalne izvedbe nedostupne, to je pravo iznenađenje bila skladba Ive Robića

«Susret» (na Gezinu pjesmu «Jednostavna ljubav») koju je na klaviru izveo Krunoslav Seletković a otpjevao Omer Katadžić.

Prisjećajući se pjesnika, prijatelja i kuma Geze Milošića, književnik Vladimir Rem je istaknuo: «Oko pjesnika Stanislava Geze Milošića, njegove osobnosti i njegove književne pojave, a time naravno i recepcije njegove pjesničke riječi i djela u cjelini, postoje brojne kontroverze, prijepori, dvojbe i nepoznanice, kojima se tragovi vuku još od onih dalekih godina uoči Drugog svjetskog rata, nadovezujući se na ratno i poratno vrijeme i, napokon, na Milošićevu emigrantsku sudbinu». Govorio je o Milošićevu stvaralaštvu od najranijih dana do sedamdesetih godina kada je Njemačkoj uređivao hrvatske emigrantske listove (s lijevo orijentiranom platformom) Socijalistička hrvatska i Hrvatska pravda Te zaključio kako je «ostalo da se istraži i dokaže da hrvatski pjesnik Stanislav Geza Milošić nije bio ni ustaša ni komunist, nego stradalnik i patnik (zbog mnoštva zlosretnih situacija u kojima se nalazio) te, unatoč svim nevoljama, neupitni domoljub».

Drugi Gezin kum i prijatelj, suradnik iz redakcije «Brodskog lista», Nikola Jurić prisjetio se prijateljavanja s Gezom, koji je, prema njegovim riječima «bio dobar prijatelj i dobar drug, a njegovo djelo zaslužuje da se istraži i afirmira na najbolji mogući način». U svome izlaganju Antun Toni Bartek o Gezi je govorio kao mentoru i prijatelju, budući da je kao mladi pjesnik na određeni način bio i učenik Stanislava Geze Milošića, koji mu je uredio i prvu pjesničku zbirku. Podsjetio je i na događaje prijelomne 1971., kada Milošić biva razočaran što nije primljen u Društvo hrvatskih književnika, a posebno broskog književnog časopisa «Posavski tokovi» koje je Geza uređivao. O «Posavskim tokovima» govorio je i pisac Stjepan Vladimir Letinić (koji je Gezu poznao još od dječjih dana, kada je Geza bio voditelj književne družine Cibale, i s kojim je nakon Vinkovaca prijateljevaio i u Slavonskom Brodu). Letinić je bio svjedok nastanka sonetnoga vijenca «Domovina Hrvata» (pisanoga, kako je istaknuo, pitkim jedanaestercem koji je kao stvoren za pjesništvo na hrvatskome jeziku) te samostalne Gezine pjesničke zbirke «Svjedok Bezimene». Govoreći o burnoj sedamdeset i prvoj, Letinić se prisjetio zbivanja u Pododboru Matice hrvatske, kojega je zajedno s Gezom u sklopu hrvatskog nacionalnog pokreta pripremao za snažniji uspon na području cijele tadašnje općine, u čemu su ih prekinuli događaji u Karadorđevu.

Književni povjesničar i sveučilišni profesor, književnik dr. sc. Vinko Brešić, također jedan od onih koji su stasali uz «čika Gezu» Milošića, istaknuo je da s radi o «čovjeku čiji smo suvremenici bili, a koji se svojim angažmanom

i djelom upisao i u našu osobnu povijest, osim ljudski, još najmanje trojako: novinarski, urednički i umjetnički». Posebno je naglasio kako politička i kulturna atmosfera vremena i prostora u kojemu je živio i radio novinar, urednik i pjesnik Stanislav Geza Milošić, čini kontekst bez kojeg je nemoguće razumjeti karakter i strukturu tog istog književnog djela, a kao točku u kojoj se sve spaja naveo je upravo sonetni vijenac «Domovina Hrvata». «Sonetni vijenac s domoljubnom temom upisanom preko akrostiha u naslov *Domovina Hrvata* na pragu postmodernizma bio bi zapravo čisti anakronizam kada ne bismo imali u vidu upravo kontekst. A on je ponajmanje kulturno, već u prvome redu politički eksponiran. Riječ je o Hrvatskom proljeću, o pokretu koji je na svoj način ukazao na prvenstveno politički anakronu činjenicu, tj. kako neki procesi unutar hrvatske nacije još nisu bili okončani» kazao je Brešić. O onom najmanje poznatom dijelu života, rada i stvaralaštva Stanislava Geze Milošića, onih deset godina koje je proveo kao lijevo orijentirani hrvatski politički emigrant, govorio je ravnatelj Knjižnice Ivan Stipić, na primjeru novina «Socijalistička Hrvatska» gdje je Geza bio novinar i pomoćnik urednika te «Hrvatske pravde» kojoj je Geza bio osnivač i glavni urednik, naglasivši kako je i tu Geza zadržao kontinuitet pjesničke i političke misli.

Sudionici okrugloga stola istoga su dana na Gradskom groblju u Slavonском Brodu položili vijenac i zapalili svijeće na grobu Stanislava Geze Milošića i supruge mu Ane, za koje je 26. svibnja služena i misa zadušnica u crkvi Prešvetoga Trojstva. U nevezanom razgovoru nakon održanog okruglog stola još se puno govorilo o Gezi Milošiću, otkrivani su novi detalji i zaključeno kako je još puno toga u fragmentima, neistraženo, nedokumentirano, neusustavljeno te da je krajnji čas da se Gezino djelo prikupi i usustavi, a potom - kroz književnu i političku analizu - i valorizira.

Vanić, Dunja. Stanislav Geza Milošić - neobična i nesvakidašnja poetska osobnost *Posavska Hrvatska* (Slavonski Brod), 27. 5. 2011., str. 19

Vinko Brešić:

RAZLOG ZA GEZU

Ili kako čitati Stanislava Gezu Milošića?

Stara je istina da govoriti o drugima znači govoriti o sebi, i obrnuto. To znači da u određenome trenutku dijelimo neko zajedničko iskustvo i tako sudjelujemo u nastajanju i oblikovanju individualne i kolektivne povijesti. U tome smislu i govor o Stanislavu Gezi Milošiću (Sv. Klara pokraj Zagreba, 1926. – Slavonski Brod, 1981.) u prigodi njegovih triju obljetnica – rođenja, djela i smrti – nije ništa drugo nego poziv na zajednički napor da poradimo na proizvodnji vlastite i ne tako davne prošlosti.

Što će ta proizvodnja danas biti u znaku upravo Stanislava Geze Milošića, slučajna je koliko i namjerna, jer se radi o čovjeku čiji smo suvremenici bili a koji se svojim angažmanom i djelom u našu povijest – osim ljudski – upisao još u najmanju ruku trojako: novinarski, urednički i umjetnički.

Novinarski kao višegodišnji novinar komunalnoga glasila *Brodski list*, urednički kao pokretač i urednik časopisa za književnost i kulturu *Posavski tokovi* (1968-1971), te umjetnički kao pripovjedač i pjesnik, autor kratke proze te tri zbirke pjesama među kojima sonetni vijenac *Domovina Hrvata* zauzima ključno mjesto.

Ako se pritom učini da je nešto propušteno, npr. njegov rad u Matici hrvatskoj ili angažman tijekom Hrvatskog proljeća, a potom i život u egzilu, iz kojega se nakon deset godina teško bolestan vratio, da bi ubrzo i umro, valja odmah reći da se radi o kontekstu, tj. o političkoj i kulturnoj atmosferi jednoga vremena i prostora u kojemu je živio i radio novinar, urednik i pjesnik Stanislav Geza Milošić; bez toga konteksta jednostavno nije moguće razumjeti karakter i strukturu toga istoga života i djela. Ako je Stanislav Geza Milošić tekst, onda su Slavonski Brod, Slavonija i Hrvatska njegov najneposredniji kontekst koji je njemu davao smisao, a nama okvir za razumijevanje.

Kako i koliko su te dvije stvari neodvojive, može se najbolje vidjeti preko spomenutih triju glavnih strana života i djela kojima Stanislav Geza Milošić s punim pravom pretendira da se kao relevantan čimbenik upiše u našu noviju povijest.

Okrugli stol Tri godišnjice Stanislava Geze Milošića u Gradskoj knjižnici 25. svibnja 2011. Na fotografiji s lijeva na desno: novinar i pjesnik Vladimir Letinić, novinarka Duja Vanić i prof. dr. sc. Vinko Brešić

Naime, kao novinar upisuje se Milošić preko svojih suradničkih priloga (vijesti, članaka, reportaža i eseja) i neko vrijeme uredničke pozicije koja mu je omogućivala da utječe na politiku i profil jednoga ne samo komunalnoga lista već putem njega i na profil i tip javnosti tijekom razdoblja njegova neposrednog publicističkog angažmana. Kakvo je to razdoblje, tj. koliko drukčije i posebno, može se čitati preko tradicije brodsčkoga novinstva, koja od *Brodškoga lista* ide unatrag sve do Kerdićeve *Posavske Hrvatske* davne 1894. a čija je moderna inačica lipnja 1992. zamijenila *Brodski list* (1947-1992).

Jednako tako i čitanje Gezinih *Posavskih tokova* s Malom bibliotekom govori koliko o statusu književnosti unutar jedne komunalne ili regionalne kulture, toliko i o njihovoj tradiciji koja je također respektabilna, jer počiva na časopisima poput *Glasa mladih* i *Vidika* 50-ih godina pa sve do Berkovićevih avangardnih *Savremenih pogleda* 1935-36. Drugim riječima, čitanje Slavenskoga Broda i njegove kulture nužno počiva na tradiciji tiskanih medija, što ga ujedno smje-

šta u širi komunikacijski prostor i dokazuje da je bio kulturno središte koje je njegovalo dijalog i tako sasvim sigurno nadilazio uske provincijske okvire.

Na pjesnikovu grobu 2011. s lijeva na desno: ravnatelj GKSB Ivan Stipić, prof. dr. sc. Vinko Brešić, novinar i pjesnik Vladimir Letinić, predsjednik Ogranka Matice hrvatske mr. sc. Ivan Medved i propagandist Nikola Jurić

Napokon, književnim svojim djelom Milošić se također trojako upisuje u tradiciju umjetničke riječi lokalne zajednice, regije i nacionalne kulture, koja je – kao svaka kultura – u osnovi transnacionalna. Književnu scenu Gezina vremena popunjavali su autori nekoliko naraštaja – od vršnjaka mu Dragutina Horkića i Vladimira Rema, preko Stjepana Vladimira Letinića, Antuna Gardaša, rano preminulih Hinka Zlomislčića i Valentina Benošića, pa do tada mladih Josipa Prudeusa, Tonija Krajine i Tonija Barteka te najmlađe Božice Brljević. Treba li reći da je upravo u njihovoj promociji Geza odigrao važnu ulogu.

Na ovoj razini, književnoj, dolazimo do točke u kojoj se sve spojilo – tekst i kontekst. Radi se o sonetnome vijencu *Domovina Hrvata* koji je kao posebno izdanje Nakladnoga zavoda Matice hrvatske te s pogovorom Vlatka Pavletića objavljen u Zagrebu dramatične 1971.

Standardna forma zapadnjačkoga pjesništva u svojoj najtežoj inačici – u sonetnome vijencu! U hrvatskoj pjesničkoj tradiciji sonet i sonetni vijenac ima svoje poetički predvidive vrhunce kakvi su bili romantizam, a potom moderna. Sonetni vijenac s domoljubnom temom upisanom preko akrostiha u naslov *Domovina Hrvata* na pragu postmodernizma bio bi zapravo čisti anakronizam kada ne bismo imali u vidu upravo kontekst. A on je ponajmanje kulturno, već u prvome redu politički eksponiran. Riječ je o Hrvatskom proljeću, o pokretu koji je na svoj način ukazao na prvenstveno politički anakronu činjenicu, tj. kako neki procesi unutar hrvatske nacije još nisu bili okončani. Zato je nacionalna književnost morala i dalje obavljati zadaću koju je otpočela još sredinom 19. stoljeća s preporodnim pokretom: boriti se i čuvati hrvatsko ime.

Koji su to bili stvarni učinci, ilustrirat ću vlastitim primjerom koji povezuje mene sa Stanislavom Gezom Milošićem. Time ujedno potvrđujem uvodnu tezu o govoru o drugima kao govoru o sebi, ali i obrnuto.

Naime, nakon što sam kao brodski maturant službeno bio odbijen za smještaj u nekome od studentskih domova u Zagrebu gdje sam kanio studirati, a što je ozbiljno dovelo u pitanje moju akademsku budućnost, „čika Geza“, ljuto i gotovo mahnito, kao da se radi vlastitome sinu a ne o jednome do mnogih momaka koji mu ni u vlastitoj kući nisu davali mira, pakira moju netom objavljenu zbirčicu te me s popratnim pismom šalje tadašnjem studentskom prorektoru Ivanu Zvonimiru Čičku, a ovaj odmah vodi u Studentski centar Draženu Budiši. Pročitavši Gezino pismo i vidjevši moju knjižicu, na kojoj se kočoperio profil mladića s pogledom uprtim u zajamčenu budućnost, jedan pita zašto to nisam odmah poslao, drugi koji ću dom.

Izabrao sam dom Stjepana Radića na Savi gdje ću uoči Božića iste godine biti i uhićen, a među papirima koji su me teretili bila je i ta moja, Gezinom zaslugom i Tonijevim pogovorom, objavljena knjiga stihova.

No, to je već neka druga priča.

Gradska knjižnica Slavonski Brod, Slavonski Brod, 25. svibnja 2011.

TRENTAK
LIRIKE

Imam dragu*

IMAM DRAGU, FLETE KOSE ZUTE,
DVA JOJ OKA — DVA MOMACKA JADA;
DA LI ZNADU, DA LI OCI SLUTE,
DA JE ONA MOME SRCU NADA?
BAR DA MOGU UKRAST NEBO FLAVO,
JA BIH NEBU ODUZEO BOJE,
PA BIH GLEDO, PA BIH REKO PRAVO —
JESU L' PLAVLJE, OCI DIKE MOJE.

EJ, OCI DIKE,
OCI DIKE PLAVOM NEBU SLIKE,
KAD SE JAVE I NOCI SU PLAVE!

I SINOC JE BILA NA SOKAKU,
S DRUGIM MOMKOM NA TAJNOM DIVANU,
PA SAM TUZAN SLOMIO U MRAKU
S JORGOVANA OSUŠENU GRANU...
JER JA UVIJEK SAMO MISLIM NA TE,
ZA ME NEMA NI SIJELA NI PRELA,
TVOJE BOJE DRUGOM STAZE ZLATE,
A MENI SI, MENI SI SE KLELA...

JOJ, TUGO, DRUGO,
TUGO, DRUGO, KOLIKO ČEŠ DUGO?
SRCE BOLI, SAMO TEBE VOLI!

DONESI MI, KRČMARICE MLADA,
RUJNA VINA — DO TRI LITRE CIJELE,
DA MI DUŠA NE KLONE OD JADA
KO JESENSKE OVE RUŽE BIJELE.
PRVU LITRU ZOVE TUGA STARA,
DRUGU DIŽEM RASTANKU OD SRECE,
TRECJU FIT ČU ZA ONOG BECARA,
ZBOG KOG' DIKA ZAVOLJET ME NECE...

EJ, LOLO MILA,
BIT ČEŠ MOJA KAO ŠTO SI BILA;
MOJA BITI, IL' ME ZEMLJA KRITI!

Stanislav Geza MILOŠIĆ

* U kompoziciji Julija NJIKOŠA, ova je pjesma odnijela
SVE nagrade na »Vinkovačkim jesenima« (priređba »Pjesma
moga kraja«).

Preneseno iz: *Brodski list* (Slavonski Brod), 25. 9. 1970.

Dunja Vanić:

OTKRIVAJUĆI GEZU MILOŠIĆA

Geza je puno pisao, puno objavljivao, ali na žalost njegovi su radovi razasuti po časopisima (poput *Posavskih tokova*, *Slavonskog narodnog kalendara*) i novinama (od *Jutarnjeg lista*, gdje je 1935. objavio svoju prvu pjesmu, *Glasa Slavonije*, *Vinkovačke novosti*, do *Brodskog lista* i kasnije novina hrvatske političke emigracije), iako se čini da je nezanemariv dio građe zagubljen u rukopisu – jer pisao je brojne i raznolike prigodne tekstove za radio, što nije sačuvano, kao ni ona rukopisna građa koja je nestala u udbaškim premetačinama, sakrivanjima i selidbama.

Ipak, postoji dio građe koji je sačuvan a sasvim neistražen: uvezi *Brodskog lista*.

Listajući godišta *Brodskog lista* od 1971. prema starijima, otkrila sam Gezu enigmata – u gotovo svakom broju imao je križaljku, rebus, zgodnu zagonetku... gdje do izražaja dolazi njegov pjesnički duh: *Obitelj cijela opet se srela: uz djedu djeda pročelju sjeda, dv'je dobre bake, tri dječje majke, pa još tri tate, dok djece zlatne petero ima. A među njima, kazuje priča, tri unučića... ti sad prosudi, kol'ko je tu ljudi?* A u odgovoru: *Brzopleti bi rekli da ukupno ima 18 osoba, međutim – samo ih je 9, očevi roditelji, majčini roditelji, otac, majka i troje njihove djece. Sam rastumači kako! (To je sad lako!)*. Pod nazivom „Ekran“ godinama je redovito objavljivao epigrame i prigodne pjesmice. Imao je Geza sluha za aktualna zbivanja, a očito je lako skladao stihove, pa ćemo tako naći prigodne pjesme uz sve državne praznike, jednako kao i elementarne nepogode (smrt rudara u rudniku Breza ili poplava u Slavonskom Brodu), važne društvene događaje, poput udruživanja „Đure Đakovića“ i „Goše“, elektrifikacije Mlinaca, dolaska Mike Tripala i govora u „Đuri“, ili pak prvog hoda čovjeka po Mjesecu. Pisao je i humoreske, a najviše me je iznenadio niz pod nazivom „Originalna noveletta Brodskog lista“ odnosno – ranije – čitava serija kozerija. U „noveletama“ objavljuje niz toplih priča o ljudima i njihovim sudbinama – sinu bogatoga tvorničara što se nakon trideset godina vraća u Hrvatsku potražiti sina kojega je prije rođenja zanije kao, slijepom starcu koji svakodnevno izlazi na rijeku čekajući poginulog sina, nesretnim ljubavnicima koji se nisu našli na dogovorenom sastanku, dok u ko-

zerijama izvrgava ruglu brojne društvene pojave – naprasno mijenjanje naziva ulica, poslovična „uslužnost“ trgovaca i šalterskih radnika i slično. Stanislav Geza Milošić ovime se dokazao i kao prozni pisac, ne samo pjesnik.

Radeći u *Brodskom listu* kao grafički urednik, Geza je bio i novinar. Pratio je povremeno određena zbivanja u kulturi, pisao je osvrte na objavljene knjige, razgovarao s pjesnicima, glazbenicima, kiparima... izvještavao s književnih skupova. Ogleđao se i kao feljtonist nizom napisa o našim selima, pisao je i reportaže... ali u svemu tome nije mogao sakriti da je pjesnik. Dovoljno je pogledati samo naslove njegovih tekstova: *Dan kada su brujale pile na Petnji* (reportaža s natjecanja drvosječa broskog područja), *Pod starim krovom – tijesno* (izvještaj s godišnje skupštine DVD-a Slavonski Brod, gdje jedan podnaslov glasi *Bez karike ni lanca*), *Njih dvojica i ono u njima* (portret dvojice sugrađana, vatrogasaca), o školi učenika u privredi: *Znanje i alat – za zanat, ili Vlaga na oranicama „suša“ u školama*, o obiteljskoj zadruzi iz Gornje Bebrine tekst je naslovljen: *18 zlatnih jutara*, a reportažu iz Perkovaca *Tragom dobrih proizvođača* naslovljava: *Priča o šest gojnih konja, jednom primjerenom domaćinu, reviji nacionalnosti i još nekim stvarima s margina novinarske bilježnice*.

Listajući *Brodski list*, nalazim da je „čika Geza“ pisao i pjesme za djecu, a do brotom njegove kćeri Ksenije otkrivam i neobjavljene pjesme i stihovane priče za djecu kao što su *Grdna bruka mačka muka* i *Priča o crnom piletu*.

Sve to i puno više može se vidjeti na prigodnoj izložbi koju smo priredili 2011. u prostorima Gradske knjižnice uz ovaj okrugli stol o trima velikim godišnjicama Stanislava Geze Milošića. Izložba možda nije postavljena po muzeološkim standardima, međutim i to odražava onu rastrganost koju je imao život Stanislava Geze Milošića. Nadam se da smo ovom prigodom osvijetlili barem dio njegova života, da ćemo potaknuti prikupljanje i usustavljanje njegove pisane ostavštine, a potom i na proučavanje koje će dovesti do toga da Stanislav Geza Milošić u korpusu hrvatske književnosti 20. stoljeća zauzme mjesto koje mu pripada.

*Dušice, jednom ćeš znati
da čovjek upozna sebe
u času kad najteže pati,
kad srce najviše zebe.*

*On tada na granicu stiže,
gdje jedna putanja se lomi,
u pravac koji ga diže,
I' pravac koji ga slomi.*

*Ti zato ostani meni
jedina moja nada,
svojim me osmjehom vrati
s putanja trnja i pada.*

*Da nađem pod pepelom snova
bar iskru ljudske topline
okrilje željenog krova i
TIHI SMIRAJ SUDBINE...*

Gradska knjižnica Slavonski Brod, Slavonski Brod, 25. svibnja 2011.

I NAGRADA PUBLIKE »ZLATNA JABUKA«
I NAGRADA ČASOPISA »STUDIO«

JULIJE NJIKOŠ

IMAM DRAGU, PLETE KOSE ŽUTE...

Tekst: Stanislav Geza Milošić

Živo-Vivo

1 Moderato-Umjereno (na 2)

1.) D mam dra-gu, ple-te ko-se žu-le, dva joj o-ka,
2.) si-noc je, oc-la na so-ka-ku, s drugim momkom,
3.) Do-ne-si mi, dr-ta-šće ma-da, ruj-na ut-na,

dva momčka ja-da, da-li znadu, da-li o-či siu-te,
na tajnom di-va-nu, pa sam tužan, slomi-o u mra-ku;
do tri litre ci-le, da mi diša ne kine od ja-da

2 Andante-*ad lib.*

da je o-ne mome sr-cu ne-da... Bar da mo-gu,
s joj go-vo-na o-su-se-riti gro-nti... Jer ja u-živ
ko je-senske o-ve ru-že bi-le... Pr-ou-li-tru

ukrast nebo pla-vo, ja bi' nebi o-du-ze o-bo-je,
samo mislim na le, za me nema ni stje-la ni pre-la,
zo-ve lu-ga sta-ra, drugu dize-m rastanku od sre-će,

ja bi gle-do, pa bi re-ko pra-vo, je-sul' plavje
vo-re bo-je drugom staze ris-te, a me-ri st
treću pit'cu za o-nog-be-će-ra, zbog kog di-ka

3 *Živo-Vivo*

o-či di-ke no-je... Ej
ment gi se kle-la... Jaj
za-vo-lu-me ne-ce... Ej

O-či di-ke, o-či di-ke, pla-vo-m ne-bu sli-ke,
tu-go dru-go, tu-go dru-go, ko-li-ko čes du-go?
Lo-lo mi-la, bi-tes mo-ja, ke-o slo-si bi-la,

kad se ja-ve, kad se ja-ve, i no-ću su pla-ve,
sr-ce ho-li, sr-ce bo-li, sa-mo te-be vo-li,
mo-ja bi-li, mo-ja bi-li, il' me zemlja kri-li,

kad se jave, kad se jave, i noću su plave...
srce boli, srce boli, samo tebe volim...
moja bitt, moja bitt, - - - - - il' me zemlja kriti...

Preneseno iz: Vinkovačke novosti (Vinkovci), 2. 10. 1970.

Dunja Vanić:

OD ZLATA JABUKA

Uz 55. obljetnicu „Vinkovačkih jeseni“

...Počelo je 1966. godine obilježavanjem jubileja 200. godišnjice školstva vinkovačkog kraja i 100-godišnjice Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, znanstvenim simpozijem o doprinosu Slavonije hrvatskoj književnosti te I. smotrom folkloru Slavonije i Baranje, 1967. Održan je prvi znanstveni skup o slavonskoj Vojnoj krajini. Svaka daljnja godina, ove, sada već tradicionalne manifestacije, koja grad Vinkovce pretvara u jednu veliku pozornicu, donosila je nešto novo, otkrivajući sve više punoću i veličinu kulturne baštine ovog kraja i manifestirajući gospodarska dostignuća vinkovačke komune – zapisao je u uvodniku Vinkovačkih novosti 1971. godine predsjednik Skupštine općine Vinkovci Josip Broz, dipl. inž. U istom tekstu stoji: - *Simbol jabuke je utkan u svaku poru priredbi Vinkovačkih jeseni, glavni proizvod najveće plantaže jabuka u Evropi, simbolična je sinteza svih dostignuća ovog kraja koji i ove godine slavi svoje „Jeseni“, šeste po redu, događaj od prvorazrednog značenja za daljnje aktiviranje Vinkovaca i Slavonije u kulturnom, gospodarskom, turističkom životu.*

A jabuka „Vinkovačkih jeseni“, Zlatna jabuka, u kutiji obloženoj crvenim baršunom, danas je na mom stolu. Još se zlati, još podsjeća na onoga tko ju je prvi, možda i jedini, dobio. Stanislava Gezu Milošića. Kad se s kutije skine poklopac, jabuka je učvršćena kartonom presvučenim crvenom kožom, na kojoj je upisano: *I. nagrada publike i žirija / Vinkovačke jeseni <70. / Pjesma / rodnom kraju I, a dolje, u okviru: Stanislavu Gezi Milošiću za tekst pjesme „Imam dragu, plete kose žute“.*

O petoj obljetnici „Vinkovačkih jeseni“, u rujnu 1970., naime, među inim je priredbama organizirana priredba „Pjesme našeg kraja“. Izvodile su se, kako pišu „Vinkovačke novosti“ izvorne i komponirane pjesme, pa su u prvom dijelu priredbe nastupili izvođači autentične folklorne glazbe – gajdaši, samičari, dvojničari, pjevačke skupine, zbor iz Ilača i kvartet staraca iz Rokovaca. U drugom dijelu, pjevači amateri izvodili su pjesme skladane upravo za ovu priliku, a na stihove pjesnika Vinkovčana – Ivana Kozarca, Vladimira Kovačića, Stipe Bačića, Stanislava Geze Milošića, Ivana Grigića i Miroslava Mađera kompozicije su pisali skladatelji Vinkovčani Julije Njikoš, Marko Brodšnajder, Slavko Janković i Izidor Hadnadjev. U pratnji TO Radio Novog Sada pjesme su pjevali

amaterski pjevači odabrani na audiciji – Ružica Obrić, Branislav Vujadinović, Marija Gorjanec, Mića Zavodski, Ruža Klarić, Ivica Došen, Miroslav Živković i Evica Agičić. Najbolju je pjesmu svojim glasovima odabrala publika. Autoru stihova pripala je Zlatna jabuka, a skladatelju novčanu nagradu dodijelio je generalni pokrovitelj, časopis „Studio“.

Zlatna jabuka Stanislava Geze Milošića, danas u posjedu D. Vanić

Prvo mjesto po broju glasova publike zauzela je pjesma „Imam dragu plete kose žute“ koju je na tekst Stanislava Geze Milošića komponirao Julije Njikoš, a izveo Miroslav Živković. Pjesma je dobila 249 glasova, čime je kompozitoru pripalo 80 tisuća starih dinara kao nagrada časopisa Studio, Zlatna jabuka Vinkovačkih jeseni i maskota „Studija“ čija je redakcija bila pokrovitelj priredbe. Izvođač Miroslav Živković nagrađen je sedmodnevnim boravkom u Dubrovniku. Konferansu za ovu uspješnu priredbu napisao je prof. Bogdan Mesinger, a vodili su je glumci osječkog kazališta Mirjana Remlinger i Isidor Munjin, pišu Vinkovačke novosti, 25. rujna 1970. Evo i fotografije iz novina, na kojoj stoje nagrađeni Geza Milošić, Miroslav Živković i s „Pikom“, maskotom „Studija“ u ruci, Julije Njikoš. Geza u ruci nema ništa. Već u idućem broju, 2. listopada 1970., na četvrtoj stranici, „Vinkovačke novosti“ donose skladbu „Imam dragu, plete kose žute“, tekst i note. U Slavanskom Brodu, gdje je Geza živio od 1964. i radio kao grafički urednik (novinar, kolumnist...) „Brodske lista“, ove lokalne novine, istaknuto dvostrukim okvirom, donose cjeloviti tekst pjesme i vijest da je Stanislav Geza Milošić dobio nagradu „Vinkovačkih jeseni“.

Preneseno iz: *Vinkovačke novosti* (Vinkovci), 25. 9. 1970.

Nisu to bile prve niti jedine Gezine uglazbljene pjesme. Maestro Mihael Ferić 2011. godine, za okrugli stol koji su o trima Gezinim obljetnicama (85. godišnjica rođenja, 40. obljetnica objavljivanja sonetnoga vijenca „Domovina Hrvata“ i 30. godišnjica smrti), u povodu Dana grada, zajednički organizirali Ogranak Matice hrvatske, „Posavska Hrvatska“ i Gradska knjižnica Slavonski Brod, pronašao je note i tekstove pjesama izvedenih na požeškom Muzičkom festivalu: „Elegija“ (skladao Branko Rakijaš, 1970.), „Susret“ (skladao Ivo Robić, 1970.), „Povratak Slavoniji“ (Josip Deči, 1971.) te „Hej birtašu“ (Zdenko Runjić, 1971.).

No, zašto Geza na fotografiji nema Zlatne jabuke? Znam da je išao na do-djelu u pratnji supruge Ane. Ona se iznimno ponosila haljinom koju je tom prigodom imala, kao i njegovim crnim odijelom sa snježnobijelom košuljom i kravatom koji ipak nisu mogli sakriti njegovo šeretsko držanje. Ponovno će-

tvrta stranica „Vinkovačkih novosti“, ali u broju od 17. rujna 1971. razotkriva tajnu: Milošiću i Njikošu Zlatne jabuke uručene su na prigodnoj svečanosti tek poslije godinu dana, 1971., jer ih nije bilo moguće uručiti prethodne godine.

Tih dana kada su primili nagradu u Hrvatskoj je ključalo. Glavna tema bili su ustavni amandmani i hrvatske slobode. Hrvati su bili u zanosu, tražili su svoja prava. Nosili su hrvatske trobojnice, glasnije ili tiše pjevali svoje pjesme, makar su znali da ih to može stajati pokojeg bubotka pendrekom, preslušavanja u stanici milicije ili kritike na partijskom sastanku. Ni slutili nisu da će za koji mjesec radi toga biti ispitivani, suđeni, zatvarani, s posla otpušteni. I dok istovremeno s dodjelom nagrade Zlatna jabuka, Vinkovčani ističu kako je poseban događaj za „Vinkovačke jeseni“ te 1971. bio dolazak druga Mike Tripala, a samo koji dan kasnije član Izvršnog odbora Konferencije SSRN Zdravko Tomac na sastanku proširene konferencije Općinskog SSRN u Vinkovcima, govoreći o ustavnim amandmanima ističe pitanje suvereniteta i državnosti tadašnje SR Hrvatske - iza brda se valja nešto sasvim drugo.

Geza svoju Zlatnu jabuku nije imao dugo u rukama. Shvativši što se događa i da mu prijete uhićenje kao hrvatskom nacionalistu, matičaru, maspokovcu... na Staru godinu 1971. bježi iz Jugoslavije i pridružuje se hrvatskoj političkoj emigraciji. Zlatna je jabuka ostala u kući u Brodu, potom predana na čuvanje mome ocu Nikoli Juriću. Geza se u Brod, shrvan bolešću, vratio poslije deset godina i tu zauvijek sklopio svoje oči. Grob mu je u Brodu, njegova nemirna duša, poduprta *skitničkom ćulom*, vjerojatno luta *negdje nad Andromedom*...

Imam dragu, plete kose žute... a na mom stolu Zlatna jabuka, ususret 55. „Vinkovačkim jesenima“ otkriva davno zaboravljenu priču o vječnom skitnici, pjesniku, domoljubu, Stanislavu Gezi Milošiću.

Vanić, Dunja. „Od zlata jabuka: Uz 55. obljetnicu ‘Vinkovačkih jeseni’“ *Slavonski narodni kalendar čiča Grge Grgina* (Slavonski Brod), 2020.

Franz Osztoivits (Franjo Ostović):

SVE VEĆ SE CIJENI DJELO STANISLAVA-GEZE MILOŠIĆA U HRVATSKOJ

U zadnje vrime se sve više cijeni rad i borba za samostalnu hrvatsku državu Stanislava Geze Milošića, pjesnika gradišćansko-hrvatskoga porijekla. Njegov otac ishajao je naime iz Bandola u Vlahiji. Milošić pisao je od svoje najranije mladosti. Uredjivao je različne književne časopise i suradjivao je kao novinar u *Brodskom listu*. Bio je jedan od osnivačev Matice Hrvatske u domaćem Slavonskom Brodu i nje tajnik u vrime takozvanoga *Hrvatskoga proljeća* na početku sedamdesetih ljet. Zbog zalaganja za samostalnu Hrvatsku i njegovoga sonetnoga vijenca *Domovina Hrvata* optužen je za nacionalizam i bio je prisiljen da u zadnji dani decembra/prosinca 1971. ljeta pobigne iz zemlje. U Nimškoj dostao je zbog uređivanja razliĉnih emigrantskih novin poteškoće. Teško bolestan ugodalo mu se je vratiti 1980. domom u Slavonski Brod, gde je 26. maja/svibnja 1981. u 55. ljetu života umro. U aprilu/travnju prošloga ljeta sijeĉali (spomenuli) su se Milošića. Tako su predali predsjednik MH Slavonskoga Broda Hrvoje Špicer i dopredsjednik dr. Stjepan Ćeović suprug i Milošića spomenicu za *rad od trajne vrijednosti u Matici hrvatskoj na promicanje zaviĉajne kulture i znanosti i umjetnosti*. U oktobru/listopadu istoga ljeta posjetilo je pak izaslanstvo MH Broda 73 ljetnu udovicu Anu Milošić u staraĉkom domu i joj predalo pineznu pomoć, koja joj je vrlo potribna jer živi u teški materijalni prilika s miseĉnom mirovinom od 70 kuna. O tome je izvještavao i *Veĉernji list*.

Hrvatske novine (Željezno/Eisenstadt), 2002.

Franz Osztoivits (Franjo Ostović):

Godišnjica *30* Gedenkjahr
STANISLAV-GEZA MILOŠIĆ (1926.–1981.),
PJESNIK GRADIŠĆANSKOHRVATSKOGA
PORIJEKLA

Pjesnik gradišćanskohrvatskoga porijekla, Stanislav-Geza Milošić rođen je 28. aprila 1926. ljeta u Sv. Klari blizu Zagreba. Otac Feri bio je Hrvat iz južno-gradišćanskoga sela Bandol. Došao je u vrimenu monarhije u Slavoniju i našao posao. U svojem zvanju kod željeznice bio je vrlo uspješan tako da je vrijeda nastao pretpostavni kolodvora u Vinkovci. Sin Geza bio je vrlo nadaren. Jur u svojoj mladosti, zapravo ditinstvu, počeo se baviti pisanjem. Tako mu je prva pjesmica objavljena jur 1935. ljeta u zagrebačkom dnevniku Jutarnji list. Veze k domovini svojega oca su uvijek postojale. Jur kao dite mnogo puta posjetio je starogaoca, starumajku, strice, tete, kao i mnogobrojne sestrice i bratiće u Bandolu. Pjesma „Gradištu u pohode“ to najbolje dokazuje. Sjećam se, da je bio stalno povezan sa svojimi rodjaki (bio je bratić moje majke) sve do njegove smrti. Nemoguće je nabrojiti sve književne časopise, publikacije i povremenike u ki je suradjivao. Izdanje *Lirika dvojice: Jesenje lišće* u zajedničkoj knjigi s Mladenom Petrinićem izašlo je jur 1943. ljeta u Sarajevu. U Sovjetskom Savezu pokušava studirati na filmskoj akademiji, a od 1964. ljeta živi u Slavonskom Brodu, kade djela kao tehnički urednik i novinar u *Brodskom listu*. Svakako najznačajniji književni časopis za njega bili su *Posavski tokovi* ke je on uređivao. U ovom časopisu objavljena je i njegova prva samostalna zbirka pjesam *Svjedok Bezimene* (1970.). Ljetodan kašnje izlazi mu u nakladi Matice Hrvatske iz Zagreba druga samostalna poetska knjiga- sonetni vijenac *Domovina Hrvata*, tiskan 1971. ljeta u Slavonskom Brodu, kade je početo od 1964. ljeta živio i djelao kao tehnički urednik i novinar u *Brodskom listu*. On je bio i aktivist Matice Hrvatske i pokretač mnogih kulturnih aktivitetov u Slavoniji i Posavlju.

Napomenuti se mora, da ima nekoliko uzglazbenih i na ploče snimljenih pjesam Milošića, ke je 1971. pod naslovom *Raspjevana Panonija* objavio u Slavonskom narodnom kalendaru. Kompozitori (skladatelji) ovih pjesam su poznati hrvatski pjevači kot Rudolf Rajter, Julije Njikoš, Zdenko Runjić i drugi.

Priredio je ove pjesme za festivale u Vinkovci, kade je i dostao nekoliko nagradov. To su jačke kot „Zlatna jabuka“, „Podoknica“, „Imam dragu, plete kose žute“, „Hej birtašu“, „Stari gospar“, „Lijepa Kata“, „Povratak Slavoniji“, „Vinkovački madrigal“ ili „Na kirbaju“. Što se tiče nas gradišćanskih Hrvatov moram još spomenuti da je Geza Milošić iskao kontakt k našim novinam, ali samo neki njegovi članki su primljeni u Hrvatske novine.

Zbog svojega zadnjega literarnoga djela, naime sonetnoga vijenca *Domovina Hrvata*, dostao je kao sudionik „hrvatskoga proljeća“ probleme s ondašnjim komunističkim režimom. Optužen je za provokativan nacionalizam, izložen je snažnom političkom pritisku i konačno odlazi najprije u Austriju, a potom pak u Zapadnu Njemačku, kade dostane zdravstvene probleme i se ne more već oporaviti. Teško bolestan vrati se 1980. ljeta kući u Slavonski Brod, kade je 26. maja 1981. umro i kade je i pokopan. Tako se more reći, da je ta zbirka pjesam odredila njegovu egzistenciju i sudbinu kao pjesnik. Prošlo ljeto preminula je njegova supruga Ana u domaćem Slavonskom Brodu. Najnovija knjiga *Stanislav Geza Milošić* (izdavač *Brodsko riječ*, glavni urednik Vladimir Rem, 2002. ljeto) je dosad najopširniji pristup Miloševićevom pjesničtvu.

O njegovoj liriki veli Vlatko Pavletić u pogovoru knjižice *Domovina Hrvata*, da je ovo djelo zbog rigorozne strukture raritet u hrvatskoj književnosti. Djelo je pisano u klasičnom stilu i verzusu (jedinaesterac). Svih četrnaest sonetov su medjusobno povezani posljednjim odnosno prvim redom. A prvi redi pjesam daju završni sonet („Magistrale“). Napomenut se još mora, da se u njegovi soneti niti jedanput ne ponavljaju isti stih. V. Pavletić misli, da „*Tu i tamo autor hotice (namjerno) ostavlja poneki arhaizam ili tvori novi izraz, s očiglednom nakanom isticanja bogatih tradicija i razvojna puta hrvatskog jezika.*“

2005. ljeta podigli su mu zajednički nadgrobni spomenik novine Brodski list, gde je gosp. Milošić bio zaposlen, kao i Matica hrvatska iz Slavonskoga Broda. Matica hrvatska ovoga grada je koncem oktobra ovoga ljeta proslavila 40. obljetnicu postojanja i po svetačnoj sjednici člani predsjedništva su zajednički posjetili groblje (vidi sliku). O podizanju spomenika pisalo se je osim u Posavskoj Hrvatskoj i u Glasu Slavonije i u Jutarnjem listu.

Panonski ljetopis. Pinkovac-Güttenbach: Panonski institut, 2011., str. 138.

Na pjesnikovu grobu 2005. Gezina supruga,
gosp. Ana Milošić rod. Slijepčević i Slavko Mirković, novinar

Ivan Stipić:

STANISLAV GEZA MILOŠIĆ – BIOBIBLIOGRAFIJA

Rođen je u Svetoj Klari od oca gradišćanskog Hrvata, željezničkog službenika Franje Milošića i majke Šokice iz okolice Vinkovaca 28. travnja 1926. Najveći dio djetinjstva i mladosti proveo je u Vinkovcima.

Pjesme počinje pisati veoma rano, već 1935. objavljena mu je pjesma u zagrebačkom *Jutarnjem listu* i od tada se sa svojim pjesmama u kontinuitetu pojavljuje i u mnogim listovima za djecu. Gezine pjesme i priče tiskane su i u drugim novinama i povremenicima: *Glas Slavonije*, *Vinkovački list*, *Brodski list*, *Posavski tokovi*, *Hrvatske novine*, *Slavonski narodni kalendar*... 1943. u Sarajevu mu je tiskana prva zbirka poezije *Jesenje lišće* (zajednička zbirka Mladena Petrinića i Stanislava Milošića: *Lirika dvojice*). Gotovo je nepoznat njegov rad kao strip autora, autora karikatura i publiciranih crteža. Svoje priloge u stripu, karikature i crteže objavljuje u *Glasi Slavonije* od 1952. pa sve do 1970.

U Slavonski Brod dolazi 1964. gdje se 18. kolovoza zapošljava kao grafički tehničar (kasnije grafički urednik) i novinar u *Brodskom listu*. Uz novinarske tekstove piše enigmatske priloge kao i niz priča pod nazivom *Originalna novelletta Brodskog lista*. Aktivno sudjeluje u radu Matice hrvatske, okuplja i potiče brodske i slavonske pisce i pjesnike i publicira njihova književna ostvarenja u časopisu i maloj biblioteci *Posavski tokovi* čiji je pokretač i urednik. Godine 1971. objavljuje svoje kapitalno djelo, izrazito domoljubni sonetni vijenac *Domovina Hrvata*, koji je odmah po objavljivanju zabranjen, a Milošić proglašen hrvatskim nacionalistom i politički nepodobnim. Napušta domovinu i izgnanički život provodi u Austriji i Zapadnoj Njemačkoj, gdje se povezuje s hrvatskom emigracijom i radi kao novinar u listu *Socijalistička Hrvatska*¹³ i kao ured-

¹³ Socijalistička Hrvatska: vjesnik Hrvatske narodne fronte (glavni i odgovorni urednik Tomo Sedlo). Frankfurt am Main : Komisija za propagandu Središnjice HNF, 1971-1974.

nik listova *Hrvatska pravda*¹⁴ i *Hrvatska politika*.¹⁵ Teško bolestan, vraća se u Slavonski Brod 1981. gdje je i umro 26. svibnja iste godine. Najveći broj samostalnih djela objavljuje u Slavonskom Brodu i pripada krugu najpoznatijih slavonskobrodskih pisaca. Zastupljen je u više antologija, neke od pjesama su mu uglazbljene (R. Rajtner, J. Njikoš, Z. Runjić, B. Rakijaš, K. Seletković, I. Robić), a neke prevedene. Uz njega se često veže sintagma: pjesnik neobuzdanog srca.

DJELA:

Svjedok Bezimene, lirske retrospektive i poeme, Slavonski Brod, Mala biblioteka „Posavskih tokova“, 1970.

Domovina Hrvata, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1971.

Domovina Hrvata: sonetni vijenac, Brodski list i Radio Brod, Slavonski Brod, 1990.

Domovina Hrvata: sonetni vijenac, Ogranak MH, Ratingen, Njemačka, 1992.

Izabrane pjesme, SNP, Slavonica, knj. 97, Vinkovci, 1994.

Lirika, Riječ, Brodski pisci, 1. kolo, knj. 5, Vinkovci, 2002.

Domovina Hrvata: najuspjeliji artistički doseg našeg domoljubnog pjesništva, SNP, Vinkovci, 2003.

ZASTUPLJEN U:

Jesenje lišće, u zajedničkoj zbirci Lirika dvojice, s Mladenom Petrinićem, Sarajevo, 1943.

Lirika : [antologija lirike pjesnika Vinkovčana 1955.] (zastupljeni i: Vladimir Kovačić, Stjepan Bačić, Đuro Šnajder, Dionizije Švagelj, Ivo Fici, Miroslav S. Mađer, Zlatko Tomičić, Ivan Grigić), Vinkovci, 1955., str. 61-66.

Mi ovdje, panorama brodske lirike (zastupljeni i: Anđelko Barbić, Ivo Baričević, Valentin Benošić, Stjepan Godić, Dubravko Jelčić, Franjo Lacko, Slavko Mirković, Vladimir Rem, Petar M. Stojiljković, Duško Trifunović, Ivan Vargaš, Hinko Zlomislčić), Slavonski Brod, 1966., str. 31-34.

Kirbaj snova, SNK, Redakcija SNK, MH, Ogranak, Slavonski Brod, 1967., str. 55-56. ; SNK, PH, Lasica, 2011., str. 50.

¹⁴ Hrvatska pravda : glasnik Socijalističke stranke Hrvatske (v.d. glavnog i odgovornog urednika: Stanislav - Geza Milošić). Stuttgart : Socijalistička stranka Hrvatske, 1974-1977.

¹⁵ Hrvatska politika : vjesnik Slobodne hrvatske ljevice (odgovorni urednik Stanislav Geza Milošić). Schoenberg : Propagandni kolegij Slobodne hrvatske ljevice, 1976-1977.

- Osamljeni svirač: lirika sedmorice, Matica hrvatska u zajednici s Odborima Matice hrvatske iz Slavanskog Broda, Slavonske Požege i dr., Umag, 1970., str. 41-50.
- Gradištu u pohode, Hrvatske novine, Željezno, 1970., str. 7
- Dvije kristalne čaše, SNK, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1970., str. 103-104.
- Srebro srebra, SNK, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1970., str. 105-108.
- Raspjevana Slavonija, SNK, Informativna ustanova Brodski list i Radio Brod, 1971., str. 97-99.
- Za rod – u front!, Socijalistička Hrvatska : vjesnik ujedinjene fronte Hrvatske, Komisija za propagandu Središnjice HNF, Frankfurt am Main, br. 1, 2(1972.), str. 1
- Savez suverenih južnih država, Socijalistička Hrvatska : vjesnik ujedinjene fronte Hrvatske, Komisija za propagandu Središnjice HNF, Frankfurt am Main, br. 1, 2(1972.), str. 4
- Sedam pečata hrvatskog „Otkrivenja“, Socijalistička Hrvatska : vjesnik ujedinjene fronte Hrvatske, Komisija za propagandu Središnjice HNF, Frankfurt am Main, br. 1, 2(1972.), str. [5]
- Epigrami, Socijalistička Hrvatska : vjesnik ujedinjene fronte Hrvatske, Komisija za propagandu Središnjice HNF, Frankfurt am Main, br. 1, 2(1972.), str. 7
- Domovina Hrvata, Socijalistička Hrvatska : vjesnik ujedinjene fronte Hrvatske, Komisija za propagandu Središnjice HNF, Frankfurt am Main, br. 1, 2(1972.), str. 7
- Armija zaštita, a ne prijetnja i bauk narodu, Socijalistička Hrvatska : vjesnik Ujedinjene fronte Hrvatske i Inozemnog biroa KPH : vjesnik Ujedinjene fronte Hrvatske u domovini i svijetu, Propagandni centar UFH, Europa i Inozemni biro Komunističke partije Hrvatske, Frankfurt am Main, br. 3, 2(1972.), str. 7
- Zašto se bune Hrvati?!, Socijalistička Hrvatska : vjesnik Ujedinjene fronte Hrvatske i Inozemnog biroa KPH : vjesnik Ujedinjene fronte Hrvatske u domovini i svijetu, Propagandni centar UFH, Europa i Inozemni biro Komunističke partije Hrvatske, Frankfurt am Main, br. 3, 2(1972.), str. 7
- Književnost na sudu, Hrvatska pravda: glasnik Socijalističke stranke Hrvatske. Socijalistička stranka Hrvatske, Stuttgart, 1(1974.), str. [?]
- Sebi, diki i njezinoj loli, SNK, Konzorcij za nakladu SNK, Slavonski Brod, Slavonska Požega, 1961., str. 22.; SNK, Tipografija, Đakovo, 1991., str. 79-80.
- Skupljena baština: suvremeno hrvatsko pjesništvo 1940. – 1990., antologija, Školske novine, Zagreb, 1993., str. 68-69.

- Magistrale, SNK, Plamen, Slavonski Brod, 1994., str. 110.
- Zemlja Hrvata, Putujući Slavonijom, 8 – 9, 1995., SNP, Vinkovci, str. 1.
- Mrtvim roditeljima, SNK, PH, Slavonski Brod, 1997., str. 71.
- Stanište srca, SNK, PH, Slavonski Brod, 1997., str. 72.
- Mila si nam ti jedina: hrvatsko rodoljubno pjesništvo od Bašćanske ploče do danas, Alfa, Zagreb, 1998., str. 400-401.
- Vinkovci u stihu, SNP, Vinkovci, 1999.; SNK, PH, Lasica, 2011., str. 53.
- Vječne pjesme hrvatske... XX. stoljeća, SNP, Vinkovci, 2004., str. 115.
- Pjesnička polja, SNP, Vinkovci, 2005., str. 62.
- Dunav u hrvatskom pjesništvu od srednjovjekovlja do danas: antologijski izbor, «K. Krešimir», Zagreb, 2005., str. 243.
- Kirbaj snova, SNK, PH, Lasica, 2010., str. 50.
- Stanište srca, SNK, PH, Slavonski Brod, 2010., str. 53.
- Po njemu si sve što jesi: antologija pjesništva o hrvatskome jeziku, Privlačica, Vinkovci, 2011., str. 56
- Stanište srca, SNK, PH, Lasica, 2011., str. 53.
- Memento krizantema, Striбор Schwendemann Uzelac: Brodski pjesnički tragovi, Dizit d.o.o., Slavonski Brod, 2021., str. 136.

PREDGOVOR, POGOVOR:

- I. Vargaš. Srce za sva srca: lirika, Mala biblioteka „Posavskih tokova“, Slavonski Brod, 1968., str. [23-24.]
- I. Vargaš. Lirika, 2. izd., Vlast. naklada, Zagreb, 1968., str. 33-34.
- B. Javorović. Kaplja krvi: lirika, Mala biblioteka „Posavskih tokova“, Slavonski Brod, 1968., str. [38.]
- P. M. Stojiljković. Kad jednom godišnje svi vlakovi odjure u nebo, Mala biblioteka „Posavskih tokova“, Slavonski Brod, 1968., str. [15-16.]
- T. Bartek; B. Brljević; T. Krajina. Troje: lirski susreti, Mala biblioteka „Posavskih tokova“, Slavonski Brod, 1969., str. [29-31.]
- T. Bartek. Prvi dio srca: lirika, Matica hrvatska, Slavonski Brod, 1969., str. 23-24.
- N. Ivanović. Sami daleko: lirika, Mala biblioteka „Posavskih tokova“, Slavonski Brod, 1971., str. [23-24.]
- R. Krsmanović. Dani u pticama, Matica hrvatska, Slavonski Brod, 1971., str. 5-6.

LITERATURA:

- E. Čolaković. Predgovor knjizi „Lirika dvojice“, Tiskara J. Karić, Sarajevo, 1943., str. 3-9.
- S. Mirković. Tužaljka za brijestovima, Brodski list, Slavonski Brod, 12. VI. 1970.
- V. Rem. Ecce poeta!, Glas Slavonije, Osijek, 9. 7. 1970., str. 11.
- V. Rem. Ecce poeta: Stanislav Geza Milošić, Svjedok Bezimene, lirske retrospektive i poeme, Slavonski Brod, Mala biblioteka „Posavskih tokova“, 1970., str. 3-4.
- V. Pavletić. O autoru i djelu, pogovor zbirci „Domovina Hrvata“, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1971., str. 16.
- J. Ščrbašić. Gezin veliki iskorak, [Vjesnik, Zagreb], 1971., str. [?]
- I. Balentović. Pjesnik neobuzdana srca, Susreti, br. 27, Umag, 1992., str. [?]
- S. Jukić. Domoljublje – vjera i zavjet „pjesnika neobuzdana srca“, predgovor knjizi „Izabrane pjesme“, Vinkovci, 1994., str. 47-50.
- S. Uzelac Schwendeman. Stanislav Geza Milošić, Brodski list, Slavonski Brod, 16. V. 1996.
- D. Vanić. Stanislav Geza Milošić, SNK, PH, Slavonski Brod, 1997., str. 70.
- V. Rem. Književni Brod, u: Brod i okolica, SNP, Vinkovci, 1998., str. 78.
- V. Rem. Brodska poslijeratna pisana riječ, Književna revija, br. 3 – 4, Osijek, 2000., str. 125-137.
- V. Rem. Brodsko izdavaštvo 1991. – 1995., Književna revija, br. 3 – 4, Osijek, 2001., str. 145-154.
- F. Ostović, Domu i rodu: Stanislav Geza Milošić, SNK, PH, Slavonski Brod, 2001., str. 52. – 53.
- F. Ostović (Franz Osztoivits). Stanislav Geza Milošić, Hrvatske novine, Gradište, 26(2001.), str. 12
- S. Uzelac Schwendemann. Brodski Prešern bez nadgrobnog obilježja, Brodski trag, Slavonski Brod, 13. XII. 2001.
- F. Ostović (Franz Osztoivits). Sve već se cijeni djelo Stanislava-Geze Milošića u Hrvatskoj, Hrvatske novine, Hrvatsko štamparsko društvo, Željezno/Eisenstadt, 2002., [s. n.]
- S. Jukić. Begovićevska krv u stihu samozatajnoga pjesnika, Stanislav Geza Milošić: Lirika, Riječ, Vinkovci, 2002., str. 5-10.
- F. Ostović (Franz Osztoivits). Sudbina Stanislava-Geze Milošića, pjesnika gradišćansko-hrvatskoga porijekla, Gradišće Kalendar, Željezno/Eisenstadt, 2002., str. 56-60.

- V. Rem. Tragom brodske pisane riječi, Riječ, Brodski pisci, Vinkovci, 2006., str. 8-9., 46-47., 50-52., 56., 61., 67-68., 95., 114.
- S. Uzelac Schwendemann. Spomen pisanka 2007., PH, Slavonski Brod, 2006., str. 46.
- V. Rem. Krug oko baštine: feljtoni, ogledi, dokumenti, DHK, Osijek, 2007., str. 37.
- G. Rem. Šokci u povijesti, kulturi i književnosti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Šokačka grana, Osijek, 2008., str. 105., 132.
- K. Ploh r. Milošić. Stanislav Geza Milošić – pjesnik neobuzdana srca, Moji Vinkovci: spomenar za povijest, umjetnost i kulturu, 8(2009.), str. 3-5.
- N. Benčić. Književnost gradišćanskih Hrvata od 1921. do danas, ZIGH, Trajštof, Zagreb, 2010. str. 370-371.
- F. Ostović (Franz Osztoivits). Stanislav-Geza Milošić (1926.–1981.): pjesnik gradišćanskohrvatskoga porijekla: Godišnjica *30* Gedenkjahr, Panonski ljetopis 2011, Panonski institut, Pinkovac-Güttenbach, 2011., str. 138.
- D. Vanić. Tri obljetnice Stanislava Geze Milošića, PH, 20. V. 2011., str. 20.
- D. Vanić. Stanislav Geza Milošić - neobična i nesvakidašnja poetska osobnost, PH od 27. 5. 2011., str. 19.
- D. Vanić. Ecce poeta, SNK, PH, Lasica, 2011., str. 51-52.
- [Ž. Gašić]. Slavonski strip-crtači, Udruga ljubitelja stripova Stripos, Osijek, 2012., str. 61.
- I. Stipičić; M. Grubanović; D. Mataić Agičić. Leksikon brodskih pisaca, DHK, GKSB, Slavonski Brod, 2016., str. 203-204.
- D. Vanić. „Od zlata jabuka: Uz 55. obljetnicu ‹Vinkovačkih jeseni›“, SNK, 2020., str. 59-62

INTERNET:

- Ž. Mužević. „Stanislav Geza Milošić: Domovina Hrvata“, Divan skitnje, 3. VI. 2011. <https://blog.dnevnik.hr/broco/2011/06/1629266885/stanislav-geza-milosic-domovina-hrvata.html> (pristupljeno 4. V. 2021.)
- E. Cipar. „Umro je pjesnik: Povodom 30-te obljetnice smrti Stanislava Geze Milošića“, Hrvatski glas Berlin, listopad 2011. <https://hrvatskiglas-berlin.eu/?p=30893> (pristupljeno 15. IV. 2021.)
- D. Vanić. Ecce poeta, SNK, PH, Slavonski Brod, 2011., str. 51. – 52.
- D. Mataić Agičić. „Stanislav Geza Milošić: Njegovi dlanovi ‹vječno putuju za nekim›“, SBPeriskop, 14. XII. 2014. <https://www.sbperiskop.net/dmagicic/darija-mata->

- ic-agicic-predstavlja-stanislav-geza-milosic-njegovi-dlanovi-vjecno-putuju-za-nekim (pristupljeno 9. VI. 2021.)
- [D. Lončar]. „Mijo Lovaković; svjedok jednog vremena“, SB Online, 6. IX. 2018. <https://www.sbonline.net/mijo-lovakovic--svjedok-jednog-vremena-503> (pristupljeno 4. V. 2021.)
- [R. Jozić]. „Domovina u slici i pjesničkoj riječi“, 31. V. 2021. https://issuu.com/rjozic/docs/domovina_u_slici_i_pjesni_koj_rije_i (pristupljeno 8. VIII. 2021.)
- [Ivanšića iz Gradišća]. „Stanislav Geza Milošić – Gradištu u pohode“, Ivanov blog, 8. III. 2019. <https://ivansic.wordpress.com/category/stanislav-geza-milosic/> (pristupljeno 8. VIII. 2021.)
- I. Stipić. „Milošić, Stanislav Geza“, Brodensia: Digitalni repozitorij brodske baštine http://www.brodensia.hr/119/view_author/41/milosic-stanislav-geza (pristupljeno 4. V. 2021.)

DODATAK

DOSJE 236435

Kada sam u Matici hrvatskoj preuzela vođenje projekta memoarskih zapisa manje poznatih ili nepoznatih suvremenika Hrvatskoga proljeća o političkome teroru koji su osobno doživjeli, nisam pomišljala pisati o sebi i svome suprugu Benjaminu Toliću. No kada je završeno prikupljanje tekstova i kada sam počela uređivati zbornik, pomislila sam da bi naša životna priča mogla upotpuniti sliku tih dalekih godina. Zamolila sam u Hrvatskome državnom arhivu sudski spis svoga supruga i na svoje veliko iznenađenje dobila – dva Udbina dosjea: Benjaminov i svoj. Benjaminov je bio samo djelomice sačuvan i broji 147 stranica, a moj – za koji uopće nisam znala postoji – ima 178 stranica i niz fotokopija osobnih pisama, fotografija s ulice, izrezaka iz novina, pa čak i tri moje pjesme objavljene u *Hrvatskome književnom listu* 1969. godine.

Deklaracija i odlazak u Beč

Naša je priča vezana uz Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika, objavljenu u tjedniku *Telegram* 17. ožujka 1967. Benjamin je u to vrijeme radio kao profesor njemačkoga jezika na gimnaziji u Đurđevcu. Odmah nakon objavljivanja Deklaracije nastala je hajka na autore i potpisnike. Benjamin je u svojim razredima održao predavanje u kojemu je razjašnjavao i branio postavke Deklaracije o pravu hrvatskoga jezika na vlastito ime. Škola u Đurđevcu trebala je osuditi deklaraciju, ali ni u prvome ni u drugome tajnom glasovanju osuda nije prošla. Deklaracija je osuđena tek u trećemu pokušaju na javnome glasovanju. Benjamin je tada u zbornici rekao da on tu osudu neće potpisati. Iste večeri oko deset sati navečer u njegovu je podstanarsku sobicu došao jedan kolega i rekao mu da što prije ode iz Đurđevca jer je na partijskome sastanku odlučeno da ga se ujutro uhiti.

Benjamin je iste noći došao u Sesvete, gdje smo tada stanovali, i prvim vlakom otišao u Beč. Nisam mogla shvatiti što se događa, čak ni kada sam nakon tjedan dana dobila pismo. Javio mi je da mi daje slobodu, da mogu ostatu u domovini, a on se više neće vraćati. Spakirala sam se i otišla u Beč da vidim što se dogodilo. I

tu mi je postalo jasno. Benjamin je odlučio uzeti politički azil. Mogla sam birati između domovine, studija i mame ili Benjamina. Izabrala sam Benjamina. Od mamine maze i izvrsne studentice preko noći sam postala – emigrantica. Te boli i strahote i danas mi se teško sjećati. Radila sam svakakve poslove: prala sam boce u tvornici mineralne vode, slagala luk, gorušicu i krastavce na pomičnoj traci u manufakturi krastavaca pokraj Beča, spremala kod doktora Kuntschicka u Mariahilferstraße, radila u cvjećarnici na Grabenu i raznosila cvijeće po bogatim kućama. Napokon sam dobila stipendiju, pa sam nastavila studij.

Familiennamen: <u>TOLIĆ (geb. ORAIĆ)</u>	
Vorname: <u>DUBRAVKA</u>	
Geburtsdatum: <u>1.8.1943</u> ○	
Geburtsort: <u>SLAVONSKI BROD</u>	
Staatsbürgerschaft: <u>JUGOSLAWISCH</u>	
Heimatland: <u>KROATIEN</u>	
Heimatort: <u>ZAGREB</u>	
Immatrikuliert als <u>ordentlichlicher Hörer*</u>	
Studienrichtung: <u>PHILOSOPHIE</u>	
<u>Studium a. d. „Phil. Fakult.“</u>	
aufgenommen als <u>außerordentlichlicher Hörer*</u>	
<u>intra-Gasthörer*</u>	
	
Stempel der Hochschule	
24 NOV. 1967	
Ort und Datum	
Gültigkeit siehe Seiten 6-8	
* Nichtzutreffendes streichen	
Für den Rektor:	
<u>Schindler</u>	
Unterschrift	
	
	
	
<u>D. Tolić</u>	
Eigenhändige Unterschrift	
Der Ausweis für Studierende gilt gem. § 10 Abs. 6 des Allgem. Hochschul-Studiengesetzes, BGBl. Nr. 177/1966, als amtliche Bestätigung der Zugehörigkeit zur Hochschule und der Inskription.	

Indeks Dubravke Oraić Tolić sa studija filozofije u Beču, 24. studenoga 1967.

Prva nagrada za pjesništvo i povratak

U to vrijeme napisala sam svoju prvu zbirku pjesama *Oči bez domovine*. Bila je to sentimentalna poezija prožeta gubitkom domovine i utopijskim žarom iz doba studentske revolucije. Tu je zbirku pjesama moja mama poslala iz Zagreba na anonimni natječaj za mlade pjesnike. I među 240 radova knjiga je dobila prvu nagradu. U žiriju su bili ljudi koje tada nisam poznavala: Branimir Donat, Zvonimir Mrkonjić, Bruno Popović, Ante Stamać i Vjeran Zuppa.

Sjećam se tjelesne patnje koju sam proživljavala na pomisao o povratku o kojemu smo oboje sanjali. Ležala sam nepomično na kauču satima i nisam se mogla odlučiti. Bojala sam se da više nikada neću vidjeti Benjamina i istodobno se nadala da je moj povratak ujedno prvi korak da se i on vrati. Umjesto putovnice dobila sam u jugoslavenskoj ambasadi putni list (*passavant*) koji vrijedi samo za povratak, sjela u vlak i vratila se.

Detalje o povratku osvježila sam iz svoga dosjea. U dosjeu se nalazi izvješće o pismu u kojemu mi mama 14. travnja 1969. šalje „obavijest Centra za kulturu Narodnog sveučilišta grada Zagreba o odluci žirija književnog natječaja, kojom je Dubravki dodijeljena prva nagrada na natječaju za pjesništvo u iznosu od 1 000 novih dinara“ (Dosje 236435, 24. travnja 1969, str. 35), te sadržaj mamina telegrama od 23. travnja 1969: „Dobila prvu nagradu. Dođi kući“ (38). U izvješću se navodi da „Prema Dubravki ne bi poduzimali direktne operativne mjere ovom prilikom, jer bi time odvratili njenog muža Benjamina od namjere da dođe u zemlju. Za Benjamina posjedujemo dokumentaciju da možemo inicirati pokretanje krivičnog postupka“ (36). Istodobno se kaže da će se nad Dubravkom „uspostaviti kontrola putem pratnje na nekoliko punktova“, među kojima su Centar za kulturu Narodnog sveučilišta grada Zagreba u Perkovčevoj 5 „radi uočavanja njenog dolaska i s kojim će društvom doći“, Ulica socijalističke revolucije 7, gdje je tada stanovao Benjaminov i moj prijatelj iz studentskih dana Anđelko Mijatović, Studentski dom na Savi u kojemu smo oboje stanovali u doba studija i Filozofski fakultet, „gdje se nalazi nekoliko naših obrada“ (36–37).

Putovnicu sam dobila neočekivano brzo. Nije to bio znak demokratizacije, kako sam tada mislila, nego zamka za Benjaminov povratak. Prigodom traženja putovnice u Stanici javne sigurnosti u Sesvetama 30. travnja 1969. stoji u izvješću: „U pričanju je izražavala oduševljenje što se ponovo nalazi u Jugoslaviji, i stekao sam dojam da je u priličnoj mjeri ostala pri stavovima koji su naročito izrazito prisutni u nekim književnim krugovima u pogledu položaja hrvatskog jezika. Inače u ponašanju djeluje dosta naivno, što se međutim ne bi moglo zaključiti po koracima koje je poduzimala po povratku u domovinu.“ (39)

Izvjestitelj je točno primijetio da sam glumila naivku, no ipak sam bila nedorasla Udbinim zamkama. Nisam znala da postoje dva tipa policijske obradbe: *operativna obradba* (stalna pratnja i zasjede) i *operativna kontrola* (informativni razgovori, prikupljanje podataka od suradnika Udbe). Operativna mi je kontrola bila poznata iz čestih informativnih razgovora od početka 1970-ih

do kraja 1980-ih, a za operativnu obradbu saznala sam tek u susretu sa svojim policijskim dosjeom u vrijeme uređivanja ovoga zbornika.

Operativna obradba neznatnoga predmeta

Operativna obradba nad mojom političkom neznatnošću osobito je bila intenzivna neposredno nakon moga povratka iz Beča u proljeće 1969. te uoči Benjaminova povratka početkom 1970. U Zagreb sam se vratila 24. travnja 1969, a već sutradan u izvješću od 25. travnja stoji da sam „stavljena pod kontrolu pratnje (sistem zasjeda)“. Operativna obradba u sustavu „zasjede“ trajala je s većim ili manjim prekidima punih deset godina, do proljeća 1979, kada je službeno obustavljena jer sam se, kako stoji u spisu, „pasivizirala“, pa sam od tada praćena blažim oblikom operativne kontrole te u sklopu Benjaminove obradbe. Najviše podataka o nama dvoma dostavljali su suradnici Udbe s kodnim imenima „Marijan“ i „Putnik“. Čitajući njihova izvješća o našem životu, događajima i susretima u Beču i Zagrebu, rekonstruirala sam njihova stvarna imena i osobe, ali to me nakon toliko godina više nije zanimalo.

Ono što me zanimalo, pa i iskreno razveselilo u susretu s mojim dosjeom, i zbog čega sam se odlučila napisati ovaj autobiografski prilog, bila su izvješća iz groteskno opsežne operativne obradbe. Groteska je izvivala iz raskoraka između svrhe praćenja i praćene osobe. Sastavljači službenih informacija i zapisa u dosjeu često su bili dobri pisci sa smislom za detalj i dinamiku svakodnevice. Tako sam čitajući svoj dosje nakon pedeset godina od opisanih zbivanja s osmijehom, pa i zahvalnošću rekonstruirala događaje, životne trenutke pojedinoga dana, svoja kretanja i ljude koje sam susretala.

Već u prvome zapisu prati se moje kretanje iz minute u minutu. Da nema moga policijskoga dosjea s fotografijama svakoga moga koraka i da me nije opisao neostvoreni pisac, ne bih znala kako sam izgledala 25. travnja 1969. kada sam primila prvu nagradu za pjesništvo ni kako sam bila odjevena na dan primanja nagrade. „Lični opis“ bio je kao stvoren za karikaturu, a opis odjeće nalikovao je opisu ženske odjeće u modnome časopisu:

Stara oko 27 godina, visoka oko 165 cm, u tijelu srednje razvijena, glava veća, lice duguljasto sa izrazitim ličnim kostima, kosa tamno kestenjava – ravna, duga, čelo široko, obrve tamne lučne, nos velik, ravan – šiljat, usta srednje veličine sa tankim usnama, brada mala šiljata.

Bila je obučena u svijetlo plavi kostim, proljetni kaput iste boje i materijala. U kosi ima s desne strane veliku kopču za kosu (špangu). U ruci je nosila zelenu fasciklu i žensku tašku smeđe boje s dugačkim kaišem. (Hrvatski državni arhiv, Dosje 236435: 35)

Tada je u kulturi mladih bio popularan autostop. Stajala bih na drugoj autobusnoj postaji u Sesvetama uz glavnu ulicu koja vodi u Zagreb. Nije još bilo loših priča o autostopu, niti sam ja imala takvih iskustava, pa sam stopirala bez straha od neugodnosti. Podignula bih prst kao na filmu ili u romanu tadašnje mlade proze i čekala što će se dogoditi. Ako bi mi neki auto stao, ušla bih i odvezla se do tramvaja, a ako bi naišao autobus, vozila bih se njime. Moja je „pratnja“ mislila da su vozači koji bi me primili u svoj auto političke „veze“ i „narodni neprijatelji“, pa je moj dosje pun podataka o meni nepoznatim ljudima do kojih su oni dolazili preko registarskih tablica. Velik dio zapisa posvećen je opisima njihova izgleda i odjeće koju su nosili na dan moga autostopa, a u fotodokumentaciji nalaze se njihovi policijski kartoni s osobnim podacima i fotografijama.

Dubravka Oraić Tolić s urednikom Biblioteke mladih Fonda A. B. Šimić Borisom Lukšićem i nepoznatim muškarcem na uglu Miramarske i Proleterskih brigada 25. travnja 1969. u 14:10 (HDA, Dosje 236435: 43)

Početakom 1970. uoči Benjaminova povratka, kada me „pratnja“ ne bi vidjela da izlazim iz stana u Sesvetama, odlazili bi na Glavni kolodvor i kontrolirali vlak za Beč. Zapis od 21. veljače 1970. glasi: „Pratnja je postavljena u 6,30 sati u Sesvetama u naselju Luka u kući preko puta broja 18. / Do 22,00 sati Tolić Dubravka nije primijećena da je izlazila i tada se pratnja povukla na Glavni kolodvor gdje je izvršena kontrola vlaka za Beč.“ (65)

Katkad se u opisima mojih „pratnja“ pojavljuju poznata javna imena, a katkada su to samo osobna kretanja iz minute u minutu koja bilježe neponovljivu davno proteklu privatnu svakodnevicu. U zapisu od 23. veljače 1970, koji se proteže na tri gusto pisane stranice, opisan je moj dan u hiperrealističkoj tehnici, izlazak iz kuće u 8:20, autostop sa sesvetske autobusne postaje automobilom registarskih tablica KT-41-76, slučajni vozač koji me povezao u grad (stariji muškarac s „gustim štucanim brkovima“), svaki korak i svi susreti u gradu. Evo ulomka u kojemu se navode susreti s nekoliko poznatih javnih osoba:

U 11,15 sati Dubravka izlazi u društvu GOLDSTEIN SLAVKA, odlaze do parkiranih kola ZG-733-08 govoreći: „Mi idemo sjesti i čekat ćemo.“ Goldstein otključava kola i oboje ulaze unutra. Zatim Goldstein izlazi iz kola i tada mu prilazi jedan muškarac (slikan u 11,18 sati – Zvonko) koji zajedno s njim ulazi u kola. Svi se tada odvoze na Filozofski fakultet. Staju na parkiralištu i izlaze. Dubravka odmah odlazi do Pejović Danila, rukuje se s njim i on je nešto pita u vezi Beča. Kratko razgovaraju, a nakon toga se ponovo rukuju. Pejović sjeda u kola ZG-920-94 i odvozi se u grad, a Dubravka ulazi na fakultet. Goldstein i navedeni muškarac su već ranije ušli na fakultet. U 11,45 sati Dubravka izlazi iz prostorija fakulteta i odlazi u pravcu Ulice prol. brigada gdje ispred Brodarskog fakulteta susreće jednu djevojku s kojom se ljubeći pozdravlja (slikane u 11,45 sati – Zvonko) i kratko razgovaraju. Po rastanku djevojka odlazi u pravcu Filozofskog fakulteta. Praćena nije jer pratnja smatra da je to studentica i da se poznaju s fakulteta. Dubravka odlazi na Marulićev trg gdje ispred broja 12 susreće ČIČAK IVANA. Najprije su se mimoišli, zatim se Čičak okreće i zove je. Dubravka staje i kao iznenađena se pozdravlja s njim. Ivan je pita: „Gdje si...“. Nešto razgovaraju, a nakon jedne minute ponovo joj kaže: „Idemo negdje sjesti“. Okreću se i odlaze u Vodnikovu, razgovaraju, Čičak joj nešto živo tumači, zatim joj daje neko pismo ili neki članak i lagano odlaze do Trga F. Roosevelta, gdje susreću jednog mladića. (HDA, Dosje 236435: 67–68)

Pisac ne propušta navesti da su Čičak, mladić i Dubravka razgovarali „oko dvije minute“, da su slikani u 12:10 te da je Čičak nakon rastanka praćen do 15 sati. U posljednjim dijelovima zapisa hiperrealistička se tehnika stapa s natu-

ralističkim opisom, pa pisac bilježi da je Dubravka tri puta zalazila u javni WC. Sjećam se da sam u to vrijeme često navraćala u javni WC kako bih popravila kosu. Pri kraju zapisa dinamika se opisa ubrzava, a pisac gotovo trči za svojom praćenicom:

Rastavši se od Čička, Dubravka odlazi na Strossmayerov trg gdje ulazi u javni WC u 12,27 sati. Nakon 5 minuta izlazi i odlazi u Matičinu gdje ulazi na broj 2 u 12,35 sati [na rubnici je rukom dodano pojašnjenje: Matica hrvatska].

Nepoznati vozač fiće („Veza M-2“) kojega je Dubravka Oraić Tolić stopirala 18. veljače 1970. na Trgu Marijana Badela u Sesvetama (HDA, Dosje 236435: 79)

U 13,00 sati Dubravka sama izlazi i odlazi u javni WC na Strossmayerovom trgu, ali odmah izlazi i odlazi na Poštu I u Jurišićevoj gdje ulazi u 13,22 sati. Unutra kupuje kuvertu i papir, a zatim piše pismo (kuverta je bila bijela i na poleđini stavila je svoju adresu) i ubacuje ga u uložnicu u pošti (obaviještena operativa) i u 13,32 sati odlazi u odio za međugradski telefonski saobraćaj. Tu traži neke informacije i nakon dvije minute izlazi, te odlazi u restoran „Mosor“ gdje ulazi u WC u 13,37 sati. Nakon 6 minuta izlazi i odlazi u knjižaru „Naprijed“ na Trgu Republike. Tu se zadržava oko sedam minuta kada izlazi i odlazi pješice na autobusnu stanicu ZET-a u Heinzelovoj ulici. Tu ulazi u autobus ZET s kojim se odvozi u Sesvete gdje na predzadnjoj stanici izlazi, kupuje na kiosku „Vjesnik“, a zatim odlazi kući – Naselje Luka broj 18, gdje ulazi u 14,40 sati.

Do 22,00 sati nije primijećena da bi izlazila i tada se pratnja povukla u dogovoru sa operativom (HDA, Dosje 236435: 68)

Zahvalna sam piscu ovoga i svih takvih zapisa u mojemu dosjeu jer je nadrelnom tehnikom hiperrealizma i naturalizma zadržao u sjećanju neponovljive trenutke moga života. Ti su dijelovi moga dosjea poput autobiografskoga dokumentarnog romana koji je netko drugi napisao umjesto mene bolje nego što bih to učinila sama.

Benjaminov povratak, oduzimanje putovnica, sudski proces i drugi oblici nježnoga terora

Tijekom 1969. nekoliko sam puta boravila u Beču. Moje slobodno kretanje činilo nam se znakom demokratizacije. Pomislili smo da je došao čas kada se možemo vratiti u domovinu bez neugodnih posljedica. Benjamin je zatražio putovnicu preko jugoslavenske ambasade, ali kako mu je rečeno da će izdavanje putovnice potrajati, uzeo je samo putni list. Nadali smo se da će sve biti kao i u mome slučaju kada sam putovnicu dobila odmah nakon povratka s putnim listom. No sve se preko noći preokrenulo. Napustili smo stan u Röbergasse 27 s mišlju da ćemo se uskoro vratiti. Nismo se više nikada vratili. Ne znamo što je bilo ni sa stanom ni s našim stvarima.

Benjamin je uhićen odmah nakon povratka iz Beča 13. ožujka 1970. Toga dana oduzeta mi je ona ista putovnica koja mi je tako lako i brzo izdana. Putovnica je oduzeta i mojoj mami. Benjamin je u pritvoru bio četiri mjeseca, optužen je za „neprijateljsku djelatnost“ i osuđen na 10 mjeseci zatvora. Vrhovni sud ukinuo je presudu i vratio predmet na ponovno suđenje. U jeku Hrvatskoga proljeća na ponovnome suđenju u ljeto 1971. Benjamin je oslobođen krivnje. U to je vrijeme bio na odsluženju vojnoga roka u Karlovcu. Došao je na suđenje u uniformi JNA. Bila sam u publici i sjećam se nasmiješenih lica porotnika. Nakon gušenja Proljeća tužilaštvo je pokušalo obnoviti proces, a 1975/1976. Benjamin je bio u pritvoru šest mjeseci. Te godine Tito je dočekao Novu godinu u Zagrebu u Kristalnoj dvorani hotela Internacional, pa su mnogi naši znanci privedeni u pritvor u Petrinjskoj i iz nepoznatih razloga ošišani do kože. Benjamin se već nalazio u Petrinjskoj i ostao je ondje sve do proljeća. Tada nam je bilo najteže jer nismo znali zašto je zatvoren.

Bile su to godine dvostrukoga života. S jedne strane život ispunjen obiteljskom svakodnevicom i mojom znanstvenom karijerom na Filozofskome

fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a s druge Benjaminovi pritvori, tri pretresa stana, dva pretresa vikendice kraj Sesveta, redoviti „informativni razgovori“ u vrijeme Titova posjeta Zagrebu, kontrola pošte i tajanstvena pratnja. Godinama sam tražila povrat putovnice kada bih trebala ići na studijsko putovanje u inozemstvo ili kada bih bila pozvana na znanstveni skup, ali svaki je put odgovor bio isti: zahtjev se odbija iz sigurnosnih razloga. Putovnicu sam dobila tek 1988, a Benjamin u godini pada Berlinskoga zida 1989.

Od mojih osobnih iskustava posebno mi se urezao u sjećanje „informativni razgovor“ za vrijeme Titova dolaska na Zagrebački velesajam u rujnu 1974. U policijsku postaju u Sesvetama pozvani smo oboje. Nitko nas ništa nije pitao niti s nama razgovarao. Rekla sam da kod kuće imamo malo djeteta koje još uvijek dojam, pa će biti problema s hranjenjem. Odjeka nije bilo. Stavljani smo u jednu prostoriju i ostavljeni sami cijeli dan bez hrane i vode. Kada smo u kasne večernje sate napokon pušteni kući, mama nas je dočekala s pričom koja danas djeluje nestvarno. Dijete nije htjelo ni pileću juhu, ni griz na mlijeku, ni sok. Plač se orio po cijelome petom katu u Luci 18 u Sesvetama. Dotrčala je mlada susjeda koja je imala dijete slične dobi i podojila našu djevojčicu. Tako naša Iva zaslugom Titova posjeta Velesajmu ima i majku po mlijeku.

Dubravka Oraić Tolić s Ivanom Zvonimirom Čičkom i nepoznatim mladićem na Rooseveltovu trgu 23. veljače 1970. u 12:10 (HDA, Dosje 236435: 80)

Oprost i pamćenje

Među pjesmama iz zbirke *Oči bez domovine*, koje su zaslužile policijsku pozornost, prijepis i pohranu u dosjeu, nalazi se pjesma naslovljena stihom *Nikada vam neću oprostiti*. Pjesma je pisana u duhu studentskoga revolucionarnog patosa primijenjenog na hrvatsku političku situaciju, s temom jezika i Deklaracije, s biblijskom poentom i utopijskom vjerom u moć pjesništva i jezika:

NIKADA VAM NEĆU OPROSTITI

Tko ovim putem htjede dalje ići

Bi lišen zraka, zemlje, sunca.

Tko ove kule zaista htjede dizati

Živ uzidan u iste zidove bi

Nikada vam neću sve to oprostiti

Ni kapi vode više nema u vašem vrču od lažnoga zlata

I mi smo zato sada krivi

Premda ste ju sami svu popili

Na svaku našu riječ dolazi jedan metak

I tisuću vas puta ima više nego nas

Ali u teškoj noći razlomljena svijeta

Naše su riječi most preko prevarenih rijeka

To što ih sada ubijate samo je znak

Da preko zločina nad cvijećem

Nitko od nas ne će prijeći

Tko riječ ubija, od riječi će i poginuti

(HDA, Dosje 236435: dodaci)

Nakon pedeset i više godina od nastanka tih stihova odavno sam oprostila svima: našim anđelima čuvarima „Marijanu“ i „Putniku“, svojim pratnjama i

zasjedama, pa i „vrču od lažnoga zlata“ – sustavu u kojemu nisam imala putovnicu kada mi je to bilo najvažnije i najpotrebnije.

Oprostiti ne znači zaboraviti. Benjaminov i moj dosje, kao i toliki drugi tragovi o prohujalome vremenu, prilog su pamćenju prošlosti bez kojega nema budućnosti.

Oraić Tolić, D. (2021). „Dosje 236435“ u Oraić Tolić, D. (ur.) *Hrvatsko proljeće u sjećanjima suvremenika: Memoarski zapisi u povodu 50. obljetnice Hrvatskoga proljeća (1971–2021)*. Zagreb: Matica hrvatska, str. 137-149.

Ivan Stipić:

BIBLIOGRAFIJA IZDANJA MATICE HRVATSKE, OGRANAK SLAVONSKI BROD

1. Mi ovdje : lirika. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 1966.
2. Benošić, Valentin. Ponoćne ruže. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 1966.
3. Slavonski narodni kalendar 1967. / (odgovorni urednik Ivan Tomac). Slavonski Brod : Redakcija Slavanskog narodnog kalendara : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, [1966].
4. Letinić, Stjepan Vladimir. Mirte i maestrali : lirika. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 1967.
5. Letinić, Stjepan Vladimir. Zaljubljeni vidici : lirika. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 1968.
6. Letinić, Stjepan Vladimir. Čempresi u rodnom selu : lirika. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 1968.
7. Benošić, Valentin. U okovima. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 1969.
8. Letinić, Stjepan Vladimir. Naga snoviđenja. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 1969.
9. Bartek, Antun Toni. Prvi dio srca : lirika. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, [1970].
10. Krsmanović, Rajko. Dani u pticama : [lirika]. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 1971.
11. Brešić, Vinko. Srebrni dlan. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 1971.
12. Marković, Mirko. Brod : kulturno-povijesna monografija. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 1994.
13. Brlić-Mažuranić, Ivana. Priče iz davnine. Slavonski Brod : Grad Slavonski Brod, Odbor za obilježavanje 750. obljetnice prvog spomena imena Broda : Matica Hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 1994.
14. Krpan, Stjepan. Zavičajnici : portreti malo spominjanih, prešućivanih i zaboravljenih. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 1994.

15. Znanstvenostručni kolokvij Život i djelo Ivane Brlić – Mažuranić. // Ivana Brlić-Mažuranić : prilozi sa znanstvenostručnog kolokvija 1994. o 120. godišnjici rođenja : Slavonski Brod, 22. travnja, 1994 / (urednica Verica Vukelić). Slavonski Brod : Grad Slavonski Brod, Odbor manifestacije «U svijetu bajki Ivane Brlić - Mažuranić» : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 1994.
16. Lukić, Luka. Varoš : narodni život i običaji. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod : Folklorni ansambl Broda, 1995.
17. Ferić, Mihael. Pjesme moje u knjigama stoje : hrvatske pučke pjesme, plesovi i poskočice brodkog Posavlja. Slavonski Brod : Folklorni ansambl Broda : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 1996.
18. Kronika Franjevačkog samostana u Brodu na Savi : zapisnik ili knjiga bilješki samostana Presvetog Trojstva u Brodu u Slavoniji, knj. 1-4 / (uredio Egidije Stjepan Biber). Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod ; Franjevački samostan u Slavonskom Brodu, 1996.-2003.
19. Brlić-Mažuranić, Ivana. Čudnovate zgode šegrta Hlapića. Slavonski Brod : Grad Slavonski Brod : Odbor «Svijet bajki Ivane Brlić-Mažuranić» : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 1996.
20. Vukov, Marko. Ja, buntovnik s razlogom. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 1996.
21. Mesić, Matija. Hrvati na izmaku srednjega vijeka : izabrane rasprave, pretisak. Slavonski Brod : Hrvatski institut za povijest - Odjel za povijest Slavonije, Srijema i Baranje : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod : Povijesni arhiv, 1996.
22. Čarapina Čulanić, Stanislava. Od mraka do svjetla. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 1997.
23. Zovko, Goran. Sol. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2000.
24. Mesić, Matija. Pleme Berislavića, pretisak. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2000.
25. Godišnjak 2000. Ogranka Matice hrvatske Slavonski Brod (uredila Jasna Ažman). Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2001.
26. Brlić-Mažuranić, Ivana. Žabe traže kralja. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2002.
27. Godišnjak 2001. Ogranka Matice hrvatske Slavonski Brod (uredila Jasna Ažman). Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2002.
28. Tema Tadijanović : zbornik o Dragutinu Tadijanoviću u povodu 95. pjesnikova rođendana / (priredio Vinko Brešić). Slavonski Brod : Matica hrvatska Slavonski Brod : Gradska knjižnica Slavonski Brod, 2002.

29. Brodski jezikoslovci : djelomični pretisci gramatika Blaža Tadijanovića, Marijana Lanosovića i Ignjata A. Brlića s komentarima / (priredila Ljiljana Kolenić). Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2003.
30. Babić, Stjepan. Prijedlog za ukidanje hrvatskoga jezika. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2003.
31. Godišnjak 2002. Ogranka Matice hrvatske Slavonski Brod (uredila Jasna Ažman). Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2003.
32. Pleić, Barbara. 7. sonet : pjesme. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2004.
33. Šoštarić, Maja. Stanovnica sna : pjesme. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2005.
34. Godišnjak 2003.-2004. Ogranka Matice hrvatske Slavonski Brod (uredila Jasna Ažman). Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2005.
35. Hugo Badalić : zbornik o 150. godišnjici rođenja / (priredio Slavko Mirković). Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak, 2005.
36. Tadijanović, Blaž. Svaschta po mallo illiti Kratko sloxenyne immenah, i ricsih u illyrski, i nyemacski jezik, pretisak. Slavonski Brod : Udruga građana Baština : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod : Franjevački samostan, 2005.
37. Tadijanović, Dragutin. Pjesme brodske i rastuške : 1920.-1932. Slavonski Brod : Grad Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2006.
38. Kegljen, Kristina. Capricorn : pjesme. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2006.
39. Krajina, Antonija. Čingi lingi : poezija. Slavonski Brod : Udruga građana Baština : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2006.
40. Mirković, Slavko. Razgovori sa sjenama : poezija. Slavonski Brod : Udruga građana Baština ; Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2006.
41. Kijuk, Branka. Otkuda si ljubavi : pjesme. Slavonski Brod : Udruga građana Baština : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2006.
42. Rem, Vladimir. Krug oko baštine : feljtoni, ogledi, dokumenti. Osijek : Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonskobaranjskosrijemski ; Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2007.
43. Godišnjak 2005.-2006. Ogranka Matice hrvatske Slavonski Brod (uredila Jasna Ažman). Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2007.
44. Bartek, Antun Toni. Pjesme koje vole djecu. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2007. ; 2008.

45. Znanstveni skup o aktualnim temama hrvatskoga jezika. // Babićev zbornik o 80. obljetnici života : rasprave i članci s jezikoslovnog znanstvenog skupa održanog 5. i 6. svibnja 2006. u Slavonskom Brodu / (urednik Slavko Mirković). Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2008.
46. Martinović-Vlahović, Ružica. Mirisi ljubavi : lirika. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2009.
47. Godišnjak 2007.-2008. Ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod (uredila Jasna Ažman). Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2009.
48. Stjepan Marjanović : zbornik o 200. godišnjici rođenja / (uredila Irena Krumes Šimunović). Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2009.
49. Godišnjak 2009.-2010. Ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod (uredila Jasna Ažman). Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2010.
50. Medved, Ivan. Matica hrvatska Slavonski Brod : 1990. - 2010. : dvorana Državnog arhiva u Slavonskom brodu, Cesarčeva 1, 13. prosinca 2010. - 28. veljače 2011., katalog izložbe. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2010.
51. Brlić-Mažuranić, Ivana. Romani / (uredio Vinko Brešić, priredili Berislav Majhut i Sanja Lovrić Kralj), Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić: kritičko izdanje ; sv. 2. Slavonski Brod : Ogranak Matice hrvatske, 2010.
52. Martinović-Vlahović, Ružica. Vrata Božića : pjesme, meditacije, kratka priča. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2010.
53. Goll, Predrag. Portreti Dragutina Tadijanovića : Spomen dom Dragutina Tadijanovića, Slavonski Brod, studeni/prosinac, 2010., katalog izložbe. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod : Galerija umjetnina grada Slavenskog Broda, 2010.
54. Barišić, Gabrijel. Nadomjestak za nevinost : lirika. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2011.
55. Martinović-Vlahović, Ružica. Vrata Božića : pjesme, meditacije, kratke priče. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2011.
56. Vučetić, Nikola. Raskrižja : lirika = poemes de l'amour et de la mort. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak, 2011.
57. Goll, Predrag; Pešut, Branimir. Predrag Goll : ljudi, lica...ili: Gollov slavonsko-brodski kulturni panoptikum : likovni salon «Vladimir Becić», Slavonski Brod, listopad/studeni, 2011., katalog izložbe. Slavonski Brod : Grad Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod : Galerija umjetnina grada, 2011.

58. Vukoja, Sandra. Bajka o bajci. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2011.
59. Brlić-Mažuranić, Ivana. Pjesme i priče / (priredili Cvjetko Milanja i Kristina Grabar), Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić: kritičko izdanje ; sv. 1. Slavonski Brod : Ogranak Matice hrvatske, 2011.
60. Brlić-Mažuranić, Ivana. Bajke i basne / (priredili Tvrtko Vuković i Ivana Žužul), Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić: kritičko izdanje ; sv. 3. Slavonski Brod : Ogranak Matice hrvatske, 2011.
61. Rem, Vladimir. Zapisi o fotografiji umjesto bilješke o piscu : lirika. Osijek : Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonskobaranjskosrijemski, 2011.
62. Bartek, Antun Toni. Zvezdani pašnjak : izabrane kratke pjesme. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2012.
63. Crvenka, Mario. U dahu vremena. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2013.
64. Brlić-Mažuranić, Ivana. Članci : (1903. - 1938.) / (priredila Marina Protrka Štimatec). Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić: kritičko izdanje ; sv. 4. Slavonski Brod : Ogranak Matice hrvatske, 2013.
65. Crvenka, Mario. Obuhvaćanja = Umfängen. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2013.
66. Crvenka, Mario. Brod života. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2013.
67. Vučetić, Nikola. Cadmium red : lirika. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2014.
68. Godišnjak 2011.-2013. Ogranka Matice hrvatske Slavonski Brod (uredila Jasna Ažman). Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2014.
69. Bibliografija : izdanja djela i literatura o Ivani Brlić-Mažuranić / (priredio Vinko Brešić), Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić: kritičko izdanje ; sv. 5. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2014.
70. Martinović-Vlahović, Ružica. Božur pod prozorom = Peony Under the Window : haiku-poezija (2004.-2014.). Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2014.
71. Međunarodna znanstvena konferencija Od čudnovatog do čudesnog (2013 ; Zagreb, Slavonski Brod). // «Šegrt Hlapić» od čudnovatog do čudesnog : zbornik radova / (urednici Berislav Majhut, Smiljana Narančić Kovač i Sanja Lovrić Kralj). Zagreb : Hrvatska udruga istraživača dječje književnosti ; Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2015.

72. Martinović-Vlahović, Ružica. Božur pod prozorom = Peony Under the Window : haiku-poezija (2004.-2014.). Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2015.
73. Brlić-Mažuranić, Ivana. Moji zapisci : dnevnici, memoari, molitve, putni i drugi zapisi / (priredio Matko Artuković), Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić: ostavština ; sv. 1 (6). Slavonski Brod : Ogranak Matice hrvatske, 2016.
74. Klindžić-Grbavac, Ilija. Kad nema sunca, šutim. Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod, 2017.
75. Bartek, Antun Toni. Male riječi koje rastu. Slavonski Brod : Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, 2018.
76. Brlić-Mažuranić, Ivana. Pisma majci : (1892. - 1901.) / (priredila Jasna Ažman), Sabrana djela Ivane Brlić-Mažuranić : ostavština ; sv. 2(7). Slavonski Brod : Matica hrvatska, Ogranak : Državni arhiv u Slavonskom Brodu, 2020.

SADRŽAJ:

Ivan Stipić	
Stanislav Geza Milošić, Matica hrvatska i Hrvatsko proljeće u Brodskom posavlju – pedeset godina poslije.....	5
Đuro Vidmarović	
Geza Milošić u vremenu i prostoru	10
SLAVONIJI	
Susret s topolama.....	15
U dudiku	16
Moja Anka	20
Bablje ljeto.....	21
Stanište srca	22
Svatovanje	25
Oči dike.....	26
Lijepa Kata.....	27
Žito zrije	28
Tajno pismo	29
Slavonska ruža.....	30
Na logu pjesme	31
Hej, birtašu.....	32
Kirbaj snova.....	37
Jednostavna ljubav	39
Imam dragu	40
Tužaljka za brijestovima	42
GRADIŠTU	
Gradištu u pohode.....	49
Zemlja Hrvata	52
DOMOVINA HRVATA	
Domovina Hrvata.....	55
Magistrale.....	63

ANGAŽIRANA KNJIŽEVNOST / ANGAŽIRANI NOVINARSKI PRILOZI

Književnost na sudu.....	67
Zašto se bune Hrvati.....	69
Razgovor s Matijom u osvitu nove bune.....	71
Za rod – u front	73
Sedam pečata hrvatskog „Otkrivenja”	75
Crno sjeme.....	77

KULTURA SJEĆANJA

Dunja Vanić	
Stanislav Geza Milošić – neobična i nesvakidašnja poetska osobnost.....	81
Vinko Brešić	
Razlog za Gezu ili kako čitati Stanislava Gezu Milošića.....	84
Dunja Vanić	
Otkrivajući Gezu Milošića	89
Dunja Vanić	
Od zlata jabuka.....	93
Franz Osztovits (Franjo Ostović)	
Sve već se cijeni djelo Stanislava-Geze Milošića u Hrvatskoj.....	97
Franz Osztovits (Franjo Ostović)	
Stanislav-Geza Milošić (1926.–1981.): pjesnik gradišćanskohrvatskoga porijekla: Godišnjica *30* Gedenkjahr.....	98
Ivan Stipić	
Stanislav Geza Milošić – biobibliografija	101

DODATAK

Dubravka Oraić Tolić	
Dosje 236435	111
Ivan Stipić	
Bibliografija izdanja Matice hrvatske, Ogranak Slavonski Brod.....	122

